

Pirita Hakoneva & Hanna Kytölä

Työntekijöiden kokemuksia neuvolan perhetyön vakiintumisesta Seinäjoella

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijät: Pirita Hakoneva ja Hanna Kytölä

Työn nimi: Työntekijöiden kokemuksia neuvolan perhetyön vakiintumisesta Seinäjoella

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2013 Sivumäärä: 67 Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyömme käsittelee neuvolan ehkäisevää perhetyötä Seinäjoella, jonka tavoitteena on tukea lapsiperheitä arjessa ja auttaa voimavarojen löytämisessä varhaisen tukemisen keinoin. Neuvolassa tehtävä ehkäisevä perhetyö käynnistyi Pajuluoman neuvolapilottihankkeena vuonna 2009. Se oli osa Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanketta, joka syntyi ensimmäisen valtakunnallisen Kaste-ohjelman aikana. Ennen tätä ohjelmaa kaupungista puuttui kokonaan neuvolan perhetyö. Tutkimuksemme tavoitteena oli tarkastella, miten hankkeen aikana luodut uudet toimintamallit ovat vakiintuneet työntekijöiden käyttöön ja millaisia kokemuksia uudesta perhetyön muodosta on ollut. Selvitimme myös, miten haastateltavat kehittäisivät neuvolan perhetyötä Seinäjoella ja millaisena he näkevät sen tulevaisuuden.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsittelemme sekä perhetyötä että ehkäisevää perhetyötä ja niiden monimuotoisuutta yhteiskunnassamme. Kerromme, mitä tarkoitetaan neuvolan perhetyöllä ja miten moniammatillinen yhteistyö liittyy olennaisena osana työn tekemiseen. Avaamme myös Pajuluoman neuvolapilottin taustaa ja tavoitteita, sekä sen myötä syntyneitä uusia toimintatapoja. Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastatteluja yksilö- ja ryhmämuotoisesti.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että neuvolan perhetyön kehittäminen ja toiminnan aloittaminen olivat tulleet kaupungissa tarpeeseen. Hankkeen aikana luodut toimintamallit olivat pääsääntöisesti vakiintuneet työntekijöiden käyttöön ja niistä koettiin olevan hyötyä työn toteutuksessa. Toisaalta kaikkia asetettuja tavoitteita ei koettu saavutetuiksi, esimerkiksi puuttuminen riittävän varhaisessa vaiheessa ei aina onnistu. Tutkimustulostemme mukaan kehitysehdotuksina nostettiin esille perhekeskustoiminnan aloittaminen ja työntekijämäärän lisääminen. Moniammatillinen yhteistyö koettiin olennaiseksi osaksi neuvolan perhetyötä, vaikkakin toivottiin sen laajentamista ja tiivistämistä edelleen. Esille nostettiin myös toive toiminnan monipuolistamisesta ja työnkuvien kehittämisestä, jotta ne vastaisivat enemmän yhteiskuntamme muuttuvia tarpeita.

Avainsanat: perhetyö, ennaltaehkäisevä perhetyö, neuvola, Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke, moniammatillinen yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme of Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Pirita Hakoneva and Hanna Kytölä

Title of thesis: Child health centre's family work stabilization from employees' point of view in Seinäjoki

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2013   Number of pages: 67   Number of appendices: 4

The purpose of our thesis was to find how family work offered by a child health care centre has been stabilized in Seinäjoki. The aim of preventive family work is to support families with children in their everyday life. Preventive family work started in 2009 as Pajuluoma child health centre's pilot project and it was part of Children, Young People and Families with Children in Ostrobothnia – project. That was based on the national Kaste-program. Our research target were to see what kind of experiences employers have about new preventive family work model, which created operational models are still in use and whether they are functional. We also inquired how employers wanted to develop preventive family work and what their future visions regarding preventive family work in Seinäjoki are.

The theory part of this study deals with such themes as family work and preventive family work. In our society, these two things appear in a multidimensional way. We also define what preventive family work in child health centre means and how multiprofessional cooperation and teamwork relates to this essentially. We also describe the background and main aims of Pajuluoma child health centre's pilot project. The approach of our study was qualitative and the data was collected through individual and group interviews.

The results showed that the creation of preventive family work has been important and it was needed in Seinäjoki. The operational models which were created during the pilot project appeared to become stable and they were good tools for employees. On the other hand, the results showed that the goals were not completely accomplished. Employees felt that for example early support is sometimes hard to achieve. Suggestions regarding preventive family work development were to establish a new kind of place, a so-called family centre, where families could find every service they need under the same roof. Getting more employees was also considered very important and justifiable. The co-operation between different professions was experienced as necessary and it should be still further improved in the future.

Keywords: family work, preventive family work, child health centre, Children, Young People and Families with Children in Ostrobothnia – project, multiprofessional cooperation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 PERHETYÖ	7
2.1 Perhetyön määritelmä	7
2.2 Perhetyön monimuotoisuus	8
2.3 Lainsäädäntö	9
2.4 Perhetyö Seinäjoella	10
3 EHKÄISEVÄ PERHETYÖ	13
3.1 Ehkäisevän perhetyön määritelmä	13
3.2 Ehkäisevä lastensuojelu	14
3.3 Perhekeskustoiminta	15
4 NEUVOLAN PERHETYÖ	17
4.1 Neuvolajärjestelmä Suomessa	17
4.2 Perhetyö neuvolassa	18
4.3 Neuvolan perhetyöntekijän työnkuva	19
5 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	21
6 PAJULUOMAN NEUVOLAPILOTTI	23
6.1 Hankkeet palvelujen kehittäjinä	23
6.2 Kaste-ohjelma Pajuluoman neuvolapilotin taustalla	24
6.3 Pajuluoman neuvolapilotin tausta ja tavoitteet	27
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
7.1 Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä	28
7.2 Tutkimusmenetelmä	29
7.3 Tutkimuksen kulku ja aineiston hankinta	32
7.4 Aineiston analysointi	33
7.5 Tutkimuksen eettisyys	35
7.6 Tutkimuksen laadukkuus, luotettavuus ja sovellettavuus	36

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
8.1 Perustiedot	38
8.2 Moniammatillinen yhteistyö.....	39
8.2.1 Yhteistyötä parantavat asiat.....	40
8.2.2 Yhteistyötä hidastavat asiat	42
8.3 Neuvolan perhetyön mallin tarve ja yleinen toimivuus.....	43
8.3.1 Tavoittaminen riittävän varhaisessa vaiheessa.....	44
8.3.2 Työntekijälähtöinen prosessi	46
8.3.3 Asiakaslähtöisyyden toteutuminen	46
8.3.4 Tavoitteiden laadinta	48
8.3.5 Arviointi ja lopettaminen	49
8.4 Kehitysehdotuksia	50
8.4.1 Työntekijämäärän lisääminen	51
8.4.2 Perhekeskustoiminta	52
8.4.3 Toiminnan monipuolistaminen	53
8.5 Asiakaspalaute	54
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
10 POHDINTA	60
LÄHTEET	63
LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Vanhemmuus, syrjäytymisen ehkäisy ja lasten pahoinvointi ovat painottuneet sekä yleisessä keskustelussa että lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyössä 2000-luvulla. Perheiden ja lasten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja vanhemmuuden tukemiseen tähtääviä kehittämishankkeita on maassamme useita tuhansia ja hyvinvointikysymykset ovat olleet keskustelun kohteina sekä kotimaisessa että kansainvälisessä mediassa. Erilaisten hankkeiden kautta on haluttu uudistaa lasten ja perheiden peruspalvelujen toimintakulttuuria ja toimintatapoja. (Remsu 2007,23.) Suomessa on ollut perhetyötä ja sen erilaisia toimintatapoja käytössä pitkään, mutta neuvolan perhetyö on suhteellisen uusi toimintamuoto. Sen roolia on pyritty vahvistamaan juuri erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Neuvolan perhetyö tukee ja edistää lapsiperheiden elämänhallintaa hyvin monenlaisissa tilanteissa, joissa perhe ei omin neuvoin selviydy riittävän hyvin arjesta. Sen on tarkoitus olla ehkäisevää toimintaa, joka pystyy auttamaan perheitä riittävän varhaisessa vaiheessa. (Neuvolan perhetyön käsikirja 2011, 4.) Seinäjoella neuvolan perhetyö aloitti toimintansa Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet - kehittämishankkeen alaisuudessa vuonna 2009 ja sen yhtenä jalkautuvana osahankkeena oli Pajuluoman neuvolapilotti. Ennen hankkeen aloittamista Seinäjoella ei ollut lainkaan tarjolla neuvolan perhetyön muotoa. Hankkeen päättymisen jälkeen neuvolan perhetyö vakiintui osaksi kaupungin palveluja ja tällä hetkellä se toimii jokaisessa Seinäjoen neuvolassa. Työmuotoa on viety kehittämisen eteenpäin hankkeen päätyttyä.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM 2005,14) mukaan perhepalvelujen kehittämisen painopiste on perustyön kehittämisessä siten, että peruspalvelujen ja perustyön sisälle syntyy uusia toiminnallisia yhteistyörakenteita. Pajuluoman neuvolapilottin aikana luotiin erilaisia toimintatapoja neuvolan perhetyön toteutukseen. Neuvolan perhetyössä korostetaan erityisesti varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisyä. Kuntaliiton erityisasiantuntijan Aila Puustinen-Korhosen mukaan tuki varhaisessa vaiheessa kantaa pitkälle ja vanhempiin vaikuttaminen neuvolassa on helpompaa kuin lastensuojelun perhetyössä. (Heino 2013,6).

Sekä Walsh (2006,27-28) että Kuronen ja Lahtinen (2011, 65) tuovat teoksissaan esiin, että yhteiskunnan täytyy ottaa huomioon palveluja tuottaessaan perheiden

moninaisuus ja ongelmien monimutkaistuminen. He korostavat, että nykyään perheet tarvitsevat entistä kohdistetumpaa ja erityistä tukea vanhemmuuteen sekä lasten kasvatukseen. Suomessa viimeisten 10-15 vuoden aikana erilaiset perhetyön muodot ovat tulleet hyvin suosituiksi. Erityisesti on korostettu ehkäisevää näkökulmaa sekä varhaista väliintuloa että tukea. Näiden työmuotojen avulla yritetään parhaalla mahdollisella tavalla vastata asiakkaiden tarpeisiin aikaisessa vaiheessa. Koska ennaltaehkäisevän työn roolia korostetaan yhteiskunnassamme, on neuvolan perhetyöntekijöiden tarve tältä kannalta katsottuna hyvin perusteltua. Matalan kynnyksen palveluissa työntekijöillä on mahdollisuus tunnistaa ja huomata pahoinvoivat perheet hyvissä ajoin. Neuvolan perhetyön pariin valikoituu usein sellaisia perheitä, joissa ongelmat eivät ole vielä niin suuria ettei niihin pystyttäisi enää vaikuttamaan.

Remsu (2007,30) kirjoittaa, että perhepalvelujen kehittämistyössä ja sen erilaisissa hankekuvauksissa painottuvat vanhempien sekä työntekijöiden ja eri ammattikuntien välinen verkostoituminen ja yhteistyö. Pärnän (2007,50) mukaan työelämä organisoituu nykyään mitä erilaisimmissa konteksteissa ja erilaisten ihmisten kesken. Tällä hetkellä on tyypillistä lisääntynyt pyrkimys ja tarve ylisektoriseen sekä poikkihallinnolliseen työskentelyyn. Seinäjoella yhtenä pääpainotuksena neuvolan perhetyön pilottihankkeessa oli lisätä ja kehittää moniammatillista yhteistyötä.

Opinnäytetyömme on syntynyt tarpeesta tutkia, miten suhteellisen vähän aikaa käytössä ollut neuvolan perhetyön malli on vakiintunut yhdeksi moninaisista perhetyön työmuodoista työntekijöiden näkökulmasta. Vuoden 2013 alussa neuvolan perhetyö oli toiminut vakituisena työmuotona Seinäjoen alueella kolmen ja puolen vuoden ajan. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli hankkia tietoa, millaisena työntekijät ovat kokeneet neuvolan perhetyön. Tutkimusongelmiksemme muodostui kolme teemaa. Halusimme selvittää, miten uusi neuvolan perhetyön toimintamalli on vakiintunut työntekijöiden käyttöön ja millaisia kokemuksia siitä on. Pidimme tärkeänä tutkia ja tuoda esiin myös perhetyöhön kiinteästi liittyvää moniammatillista yhteistyötä. Lisäksi tutkimme, mihin suuntaan työntekijät halusivat neuvolan perhetyötä kehittää. Työntekijöiden ajatusten rinnalle halusimme tuoda myös hallinnollista näkökulmaa neuvolan perhetyön tilanteesta, joten lisäksi haastattelimme lyhyesti Seinäjoen lastensuojelujohtajaa.

2 PERHETYÖ

Ensimmäisen pääluvun alla avaamme perhetyön määritelmän ja tarkastelemme sen sijoittumista sosiaali- ja terveysalan kentälle sekä kerromme sen tarkoituksesta ja päämääristä. Käsittelemme myös perhetyön monimuotoisuutta ja laajuutta. Pääpainona työssämme on ehkäisevä perhetyö ja tuomme esiin, miten sitä toteutetaan Seinäjoen kaupungissa. Kerromme lyhyesti myös perhetyön muista painotuksista, joita ovat lastensuojelun perhetyö sekä korjaava perhetyö. Lopuksi kerromme lainsäädännöstä, joka sekä ohjaa että määrittelee perhetyötä.

2.1 Perhetyön määritelmä

Ei ole olemassa yhtä ja tarkkaa määritelmää tai vakiintunutta työmuotoa perhetyölle. Hahmotettaessa perhetyötä lienee syytä selvittää ainakin se, miten, missä, mihin ja kenen toimesta sitä annetaan ja tarjotaan. Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) perhetyö on määritelty yhdeksi avohuollon tukitoimeksi, johon kohdistuu erilaisia lastensuojelullisia odotuksia. Täytyy kuitenkin muistaa, että perhetyö on myös muutakin kuin lastensuojelua. Perhetyössä varhainen tuki ja ennaltaehkäisy painottuvat ja tällä pyritään mm. huostaanottojen vähenemiseen. (Järvinen ym. 2007, 11-15.) Sekä Rönkkö ja Rytönen (2010, 27) että Järvinen ym. (2007, 10) toteavat teoksissaan, että perhetyön määritelmäksi on laadittu monta perustelua ja eri lähtökohdista tuotettua kuvausta. Perhetyö on työntekijän tavoitteellista ja ammatillista työskentelyä perheen tukemiseksi erilaisissa elämäntilanteissa. Sillä voidaan tarkoittaa perheterapeuttisia, lastensuojelullisia tai preventiivisiä eli ehkäiseviä palveluja. Perhetyö näyttäytyy asiakasperheiden epävirallisena tukemisena, toisaalta taas perheiden laajempaan tukena ja puuttumisena elämään erilaisten virallisten väliintulojen avulla. Perhetyö on kontekstisidonnaista, joten se muotoutuu asetettujen tavoitteiden mukaan. Sillä on kuitenkin oma ja erityinen tehtävänsä kontekstista riippumatta: perheen tukeminen muutoksessa.

Yleisesti perhetyö ymmärretään perheiden kanssa tehtäväksi työksi, joka sisältää arkista huolenpitoa. Hyvin erityyppisetkin perheisiin kohdistuvat työmuodot luetaan nykyään perhetyöksi ja näitä voivat olla esimerkiksi perhekahvilat ja perheleirit. Perhetyön peruslähtökohta ovat perheiden elämästä nousevat tarpeet ja voidaan

katsoa, että perhetyö pohjautuu niihin sosiaalivaltion huolehtimisen ja välittämisen periaatteisiin, joissa katsotaan tarpeelliseksi taata kaikille yhteiskunnan jäsenille perustuki hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Laajimmillaan perhetyöksi voidaan siis kutsua kaikkea perheiden parissa tehtävää työtä, jota tarjoavat eri yhteiskunnalliset palveluntuottajat. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27-28.)

Järvisen ym. (2007, 16, 18-30) mukaan lainsäädäntö ja sosiaali- ja terveydenhuollon eettiset ohjeet luovat keskeiset periaatteet perhetyölle. Erityisesti on olemassa kolme keskeistä perhetyön periaatetta: asiakaslähtöisyys, lapsilähtöisyys sekä perhelähtöisyys. Konkreettisesti asiakaslähtöisyys tarkoittaa sitä, että perhetyössä perheet, aikuiset ja lapset ovat asiakkaina itsenäisiä ja aktiivisia toimijoita ja heidän tarpeitaan sekä toiveitaan kuullaan ja kunnioitetaan. Nämä seikat huomioimalla perhetyöntekijä lisää asiakkaiden päätösvaltaa ja valtaistumista. Kansainvälinen YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä [viitattu 21.10.2013]) painottaa lapsen edun merkitystä kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä. Perhetyössä tämä sopimus huomioidaan lapsilähtöisyydellä, joka pitää sisällään muun muassa lapsen näkökulman huomioimisen, lapsen kanssa työskentelyn sekä lapsen kokonaisvaltaisen kuulemisen hänen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Perhetyö rakentuu kunkin asiakasperheen omien elämäkokemusten, arvojen ja perheen käytössä olevien voimavarojen pohjalle. (Järvinen ym. 2007, 18-30.)

2.2 Perhetyön monimuotoisuus

Rönkkö ja Rytönen (2010,9) kirjoittavat, että perhetyön taustalla vaikuttavat sekä historialliset että nykyiset kulttuuriset näkemykset perheestä ja sen merkityksestä yhteiskunnassa. Myös lainsäädännölliset perheen määrittelyt luovat kehykset työlle, jota perheiden kanssa tehdään. Elämä on kuitenkin aina määrittelyjä, näkemyksiä ja lakeja monimuotoisempaa, johon perhetyötä tekevät ammattilaiset törmäävät työssään päivittäin. Moninaisuus haastaa sekä yksittäisiä työntekijöitä, työyksiköitä että viranomaisia pohtimaan, miten kohdata perheiden monimuotoisuus. Myös Turnell ja Edwards (1999, 12) toteavat, että perhetyötä tekevät joutuvat entistä enemmän monimutkaisten kysymysten ääreen ja heidän työmääränsä

lisääntyy jatkuvasti. Ongelmien lisääntymisestä ja monimutkaistumisesta huolimatta tulisi varmistaa, että tukea tarvitsevat perheet saisivat riittävästi sekä oikein kohdennettua apua että tukea kulloisissakin elämäntilanteissaan (Rönkkö & Rytkönen 2010, 9).

Järvisen ym. (2012, 70) mukaan perhetyö voidaan jakaa ehkäisevään perhetyöhön, lastensuojelun perhetyöhön sekä vaativan perhetyön erityisalueeseen ja juuri tämä luo myös omalta osaltaan perhetyön monimuotoisuutta ja rajapintojen häilyvyyttä. Perhetyö voi näyttäytyä hyvinkin erilaisena sosiaalityössä, päivähoidossa, hoitotyössä, koulussa, laitoksessa, kotihoidossa tai kolmannella sektorilla. Perhetyöntekijä on ammattinimike, mutta perhetyö on myös työmenetelmä ja lähestymistapa. Monimuotoisuus näkyy myös siinä, että perhetyössä voi toimia sosionomin (AMK) ohella monet muut ammattikunnat. Perhetyössä hyödynnetään eri koulustaustan omaavien ammattilaisten osaamista ja taitoja optimaalisesti, jotta perhe saa parhaan mahdollisen avun ja palvelun. (Järvinen ym. 2012, 12.)

2.3 Lainsäädäntö

Suomessa ei ole toistaiseksi perhetyötä suoraan säätelevää lainsäädäntöä. Kuitenkin välillisesti monet sosiaalialan toimintaa ohjaavat lait, asetukset ja dokumentit vaikuttavat perhetyön toteuttamiseen. Lainsäädäntö ei määrittele perhetyötä itsenäiseksi sosiaalipalveluksi eikä ylipäättäen tunne perhetyön käsitettä muuten kuin lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lakien ja ohjeiden tarkoituksena on taata ja turvata palvelujen käyttäjille hyvä ja kunkin tilanteen edellyttämä yksilöllinen kohtelu. Ohjausvastuu perhetyön toteutuksesta kuuluu sekä valtiolle, että kunnille. Valtioneuvoston ja eduskunnan lisäksi keskeisiä ohjaavia tahoja ovat sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), aluehallintovirastot ja monet eri koulutus- ja tutkimuslaitokset sekä sosiaalialan osaamiskeskukset. (Järvinen ym. 2012, 49-50.) Etelä-Pohjanmaalla sosiaalialan kehittämistoimintaa, osana valtakunnallista sosiaalialan osaamiskeskusten verkostoa, koordinoi SONet BOTNIA, joka on aluelähtöisen tiedontuottamisen ja osaamisen kehittäjäverkosto. Se muodostuu Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien asiantuntijoiden ja palveluntuottajien verkostoista ja

omalta osaltaan vie eteenpäin ja kehittää ehkäisevää perhetyötä. (SONet BOTNIA [Viitattu 2.10.2013].)

Perhetyöntekijöiden tulee huomioida kaikessa perheisiin kohdistuvassa toiminnassa lapsen oikeudet. Näiden oikeuksien mukaan perheen ja erityisesti lasten on oikeus saada suojelua ja apua niin, että he pystyvät täydellisesti hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa. (Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä [Viitattu 2.10.2013].) Sosiaalihuoltolaki (L 17.9.1982/710) määrittää palveluja, joiden tehtävänä on ylläpitää ja edistää ihmisen, perheiden ja koko yhteisön turvallisuutta ja toimintakykyä. Kunnan on huolehdittava lain vaatimalla tavalla mm. kasvatus- ja perheneuvonnasta, perhehoidosta sekä sosiaalityöstä, jotka olennaisesti liittyvät perhetyöhön ja sen eri toteutusmuotoihin. Sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskeva laki (L 22.9.2000/812) on tehty edistämään asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun.

Vuonna 2007 säädetyssä lastensuojelulaissa perhetyö mainitaan vahvasti ja selkeästi avohuollon tukitoimena. Tämä muutos on vaikuttanut perhetyön eri muotojen kehittymiseen ja se eriyttää entistä vahvemmin lastensuojelun perhetyön ja ehkäisevän perhetyön näkökulmat toisistaan (Järvinen ym. 2012, 52.) Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lapsen oikeudet turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (L 13.4.2007/417.)

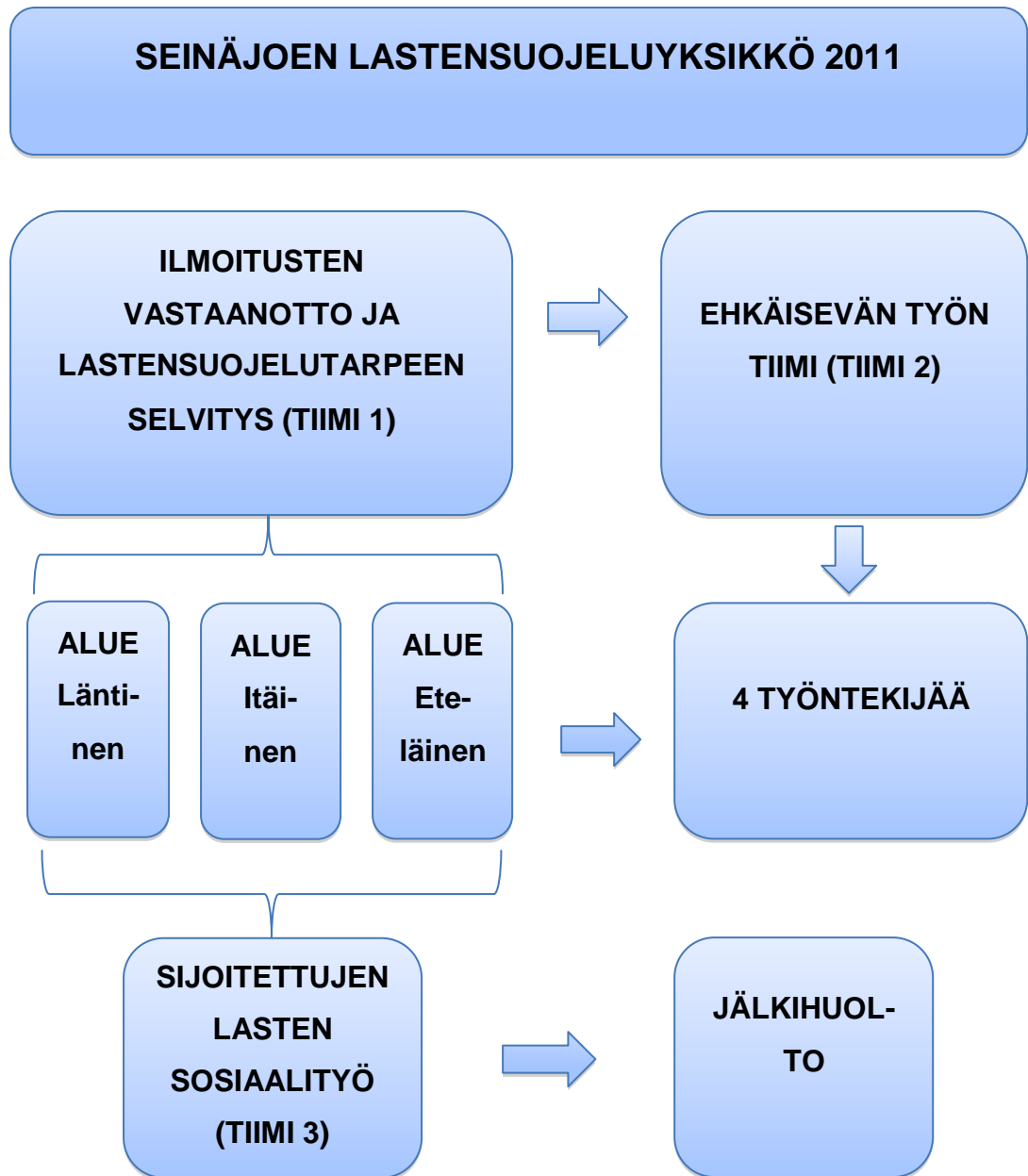
2.4 Perhetyö Seinäjoella

Seinäjoki on yksi Suomen voimakkaimmin kasvavista kaupunkikeskuksista ja se on Etelä-Pohjanmaan maakunnan keskus, jossa on 60 000 asukasta. Yhdeksän kunnan muodostamalla Seinäjoen kaupunkiseudulla on asukkaita noin 150 000 ja useat palvelut ovat keskittyneet ydinkeskustan läheisyyteen. (Tietoa Seinäjoesta [Viitattu 2.10.2013].) Seinäjoki on muuttovoittoinen kunta, joka houkuttelee lapsiperheitä kaupunkiin. Tämä luo omat haasteensa sosiaali- ja terveysalan palvelujen tarjontaan sekä kehittämiseen. Kaupunkirakenteen uusiutumisen ja muutoksen vaikutuksia neuvolan ehkäisevään perhetyöhön pohdimme opinnäytetyömme loppuosassa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alla oleva neuvolan perhetyö kuuluu Seinäjoella sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen, sosiaali- ja terveystieteiden alaisuuteen (Leinonen ym. 2011, 72 [Viitattu 2.10.2013]). Seinäjoella perhekeskus vastaa laitospalveluista sekä niiden kehittämisestä. Perhekeskus Tupasvilla tarjoaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena perheohjausta, jonka tavoitteena on sekä lapsen että vanhempien hyvinvoinnin edistäminen ja. (Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus [Viitattu 8.10.2013].) Seinäjoen kaupunki tarjoaa myös lapsiperheiden kotipalvelua, joka on maksullista. Palvelu on tarkoitettu seinäjokelaisille lapsiperheille ja sitä voi saada pääsääntöisesti enintään neljä kertaa kuukaudessa. (Lapsiperheiden kotipalvelu [Viitattu 8.10.2013].)

Lastensuojelulain mukaan kuntien on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi (L13.4.2007/417). Vuonna 2007 julkaistussa Seinäjoen lapsi- ja perhepoliittisessa selonteossa (Seinäjoen lapsi- ja perhepoliittinen selonteko 2007, 12) linjataan, miten tulevaisuudessa kehitetään ehkäisevää perhetyötä. Selonteon mukaan Seinäjoki muun muassa kehittää ja lisää kodinhoitajien ja perhetyöntekijöiden työpanosta lapsiperheille. Samalla kehitetään myös lastenneuvolajärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, lisätään vanhemmuutta tukevaa vertaistukitoimintaa sekä laitetaan alulle perhepalvelukeskustoiminta.

Seinäjoella keväällä 2011 kaupungin lastensuojeluyksikön uudelleen järjestelyn jälkeen lastensuojelu muotoutui kolmen tiimin tekemäksi työksi, jota havainnollistamme myös kuvion avulla (KUVIO 1). Tiimi 1 ottaa vastaan lastensuojeluilmoituksen ja tekee lastensuojelutarpeen selvityksen. Tiimi 2 on ehkäisevän työn tiimi, jossa työskentelee neljä perhetyöntekijää. Tiimi 3 vastaa kokonaisuudessaan lastensuojelusta. Ehkäisevän työn tiimi tekee neuvolan perhetyötä, joka otettiin uuteen toimintamuotoon käyttöön edellä mainitun uudelleen järjestelyn yhteydessä. Sama tiimi vastaa myös lapsiperheiden kotipalvelusta. Perhetyön tilaukset tiimin työntekijöille tekevät neuvolan terveydenhoitajat sekä tarvittaessa lastensuojelun ja toimeentulotuen sosiaalityöntekijät. Seinäjoella on yhteensä 11 lastenneuvolaa, joista jokaisella on oma perhetyöntekijä. Perhetyöntekijä käyttää työajastaan kaksi päivää viikossa omien alueidensa neuvoloiden perhetyön tekemiseen. Samalla perhetyöntekijällä on vastuullaan 1-3 neuvolaa. (Leinonen ym. 2011,80.)

KUVIO 1. Lastensuojelun organisoituminen Seinäjoella (Seinäjoen lastensuojeluyksikkö 2011).

3 EHKÄISEVÄ PERHETYÖ

Tässä luvussa tarkastelemme miten ehkäisevä perhetyö toimii lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääjänä. Kerromme myös millainen rooli ehkäisevällä lastensuojelulla on ehkäisevän perhetyön toteutuksen taustalla. Lopuksi tuomme esiin määritelmän perhekeskuksesta ja pohdintoja perhekeskusajattelusta. Samassa yhteydessä kerromme, miten hallitusohjelma linjaa peruspalveluiden vahvistamisen tarvetta ja tätä kautta perustelee perhekeskuksen mukanaan tuomaa hyötyä. Tuomme esiin perhekeskuksen vaikutuksia lapsiperheiden palvelujen yhteenkokoajana ja moniammatillisuuden lisääjänä.

3.1 Ehkäisevän perhetyön määritelmä

Lastensuojelun käsikirja (Reijonen 2013) määrittelee ehkäisevän perhetyön tarkoittavan lapsiperheille järjestettävää suunnitelmallista, kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä tukemista. Työssä autetaan koko perhettä, mutta myös perheenjäsenten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Ehkäisevä perhetyö pohjautuu vapaaehtoisuuteen eikä se vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Tärkeintä on arjessa selviytymisen vahvistaminen ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen. Ehkäisevä perhetyö voi liittyä muun muassa lasten kasvatukseen ja hoidon ohjaamiseen, vanhemmuuden sekä perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn tai perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa.

Järvisen ym. (2007, 35) mukaan ehkäisevän perhetyön tavoitteena on ehkäistä ennalta lyhytaikaisissa elämän muutostilanteissa esiintyvät riskit ja ylläpitää perheen hyvinvointia. Tehtävänä on auttaa perhettä löytämään omat voimavaransa ja tukea perhettä arjen tilanteissa. Perhetyöntekijän työssä painottuu varhainen tukeminen ja monesti työskentely on sekä perheen että työntekijän näkökulmasta palkitsevaa, koska muutoksia voidaan saada aikaan lyhyelläkin aikavälillä. Usein ehkäisevän perhetyön asiakasperheinä ovat perheet, jotka odottavat lasta sekä perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Perhetyöntekijä kohtaa perheen arjessa ja tukee tätä kotikäynnein. Hän voi tavata perheen lapsia myös esimerkiksi koulussa ja varhaiskasvatuksessa sekä hänen tehtäviinsä voi kuulua erilaisten vertaisryhmien perustaminen ja ohjaaminen. (Järvinen ym. 2007, 35.) Teoksessaan

Rönkkö ja Rytönen (2010, 32-33) kirjoittavat, että ehkäisevä perhetyö voidaan jakaa myös työmuodoiltaan eri vaiheisiin, joissa käytetään apuna erilaisia tukimuotoja, kuten ohjausta ja neuvontaa. Perhettä voidaan tukea myös ilmenneiden haittojen ja riskien selvittämisessä, jolloin luodaan toimintatapoja ja niiden avulla voidaan lisätä perheiden toimintavalmiutta.

Heinon, Bergin ja Hurtigin mukaan (2000, 19) ennaltaehkäisevään työhön luetaan tavoitteelliset ja suunnitelmalliset perhetyön muodot, joihin voi kuulua lyhytaikainen perhetyön jakso, kuten neuvolan perhetyö. Ennaltaehkäisevässä työssä korostuu avunsaannin oikea-aikaisuus ja erityisen tärkeää onkin, että eri palvelupisteiden työntekijät osaavat havainnoida ja kuulla avuntarvetta. Ehkäisevään työhön voidaan lukea myös muut perhepalveluihin kuuluvat väljät toimintamuodot, joiden pariin perheet hakeutuvat vapaaehtoisesti ja määrittävät itse tarpeitaan ja palvelujen käyttöönsä (Rönkkö & Rytönen 2010, 33).

3.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan myös vanhemmuutta (L 13.4.2007/417). Sillä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia kunnan perus- ja erityispalveluissa, joilla turvataan ja edistetään sekä hyvinvointia että kasvua ja kehitystä (Ehkäisevä lastensuojelu [Viitattu 22.9.2013]). Lastensuojelulaki on ehkäisevän lastensuojelutyön perusta, jonka mukaan lapsi on omien oikeuksiensa subjekti. Lapsella on subjektiivisia perusoikeuksia, muun muassa etusija erityiseen suojeluun, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön. (Puroila 2004, 132-133.)

Kasvuolosuhteita sekä lasten ja nuorten palveluja kehittämällä vaikutetaan edistävästi lasten ja nuorten hyvinvointiin. Äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, opetus, nuorisotyö ja päivähoito luokitellaan ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Näin ollen kaikilla, jotka työskentelevät lasten sekä perheiden kanssa, on vastuu heidän hyvinvoinnistaan ja tuen tarpeiden mahdollisimman varhaisesta tunnistamisesta. (Ehkäisevä lastensuojelu [Viitattu 22.9.2013].) Seinäjoella toteutetun Ella-hankkeen (Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelujen -kehittämishanke) aikana luodussa esitteessä

vertaillaan korjaavan ja ehkäisevän työn kustannuksia. Esitteestä käy ilmi, että hyvin kohdennetut ja ajoissa annetut peruspalvelut säästävät rahaa. Kun sijoitetaan oikealla tavalla ehkäiseviin, tarpeenmukaisesti yhteen sovitettuihin ja monilaisiin palveluihin, vähenevät kunnille koituvat kustannukset välittömästi. (Ehkäisevä työ säästää rahaa 2013 [Viitattu 7.11.2013].) Puroilan (2004, 132-133) mukaan ehkäisevä lastensuojelutyö on sekä tuloksellisesti että taloudellisesti kannattavaa toimintaa. Taloudellisesti siinä mielessä, että mikäli sen avulla pystytään todella ehkäisemään suurempia ongelmia, jäävät toiminnan kustannuksetkin pienemmiksi kuin korjaavassa työssä. Useimmat ongelmat ovat ehkäistävissä, kunhan niihin vain uskalletaan puuttua riittävän varhaisessa vaiheessa.

3.3 Perhekeskustoiminta

Perhepalvelujen kirjavuuden selkeyttämiseksi on yhtenä keinona kehitetty perhekeskustoimintamalleja. Perhekeskus on kunnissa sekä kaupungeissa paikallisesti kehittyvä toimintamalli, joka on osa kunnan lapsi- ja perhepalvelujen organisaatiota. Sen palvelurakenne voi muodostua esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, koulutoimen sekä perhetyön ja varhaisen tuen paikallisista palveluista. Perhekeskustoiminta omaa perhelähtöiset työkäytännöt, jotka antavat tukea vanhemmuuteen sekä parisuhteeseen, edistävät lasten hyvinvointia ja ovat ongelmia ennalta ehkäiseviä. Perhekeskus voi olla toimiva tila ja perheiden fyysinen kohtaamispaikka asuinalueella. Se voi olla myös muunlainen rakenteellinen ratkaisu ja toimia esimerkiksi verkostomallin tai seudullisen rakenteen pohjalta. (Perhekeskustoiminta [Viitattu 22.9.2013].) Rönkkö ja Rytönen (2010, 300) tuovat esille kuitenkin sen, että perhekeskustoimintamallia ei voi toteuttaa vain keskittämällä tiettyjä palveluja yhteen paikkaan tai rakennukseen. Mallia luotaessa tulee miettiä, miten luodaan rakenteita ammattilaisten tekemälle moniammatilliselle yhteistyölle ja millaisin käytännöin lisätään eri palveluntarjoajien välistä yhteistyötä. Ellei näin tehdä, hukataan perhekeskusten keskeinen ajatus eli joustavan ja monipuolisen palveluvalikon luominen.

Lähtöajatuksena perhekeskustoiminnalla on pyrkiä edistämään koko perheen hyvinvointia tukemalla vanhemmuutta ja hyvää lapsuutta. Perhekeskusten tehtävänä ja tarkoituksena on tarjota kaikille avoimia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja luoda toimivat poikkihallinnolliset moniasiantuntijuuden rakenteet lapsiperheiden palveluihin. Toiminnan painopiste on varhaisessa tuessa ja ehkäisevässä työssä. (Perhekeskustoiminta [Viitattu 22.9.2013].) Selkeää mallia perhekeskukselle ei vielä tällä hetkellä ole. Tärkeää on kuitenkin se, että perhekeskus toimii paikallisten voimavarojen mukaan ja syntyy paikallisen kulttuurin resursseista sekä tarpeista. (Rönkkö & Rytönen 2010, 300.) Seinäjoella lisääntyvä perhepalvelujen tarve on saanut kunnan päättäjät miettimään perhekeskuksen perustamista ja sen mukanaan tuomia hyötyjä. Perhekeskustoimintaa viedään tälläkin hetkellä kunnassa eteenpäin ja tulevaisuudessa on ajan kysymys, milloin ja missä puitteissa toiminta aloitetaan.

Rönkkö ja Rytönen (2010, 300) tuovat esille näkökulman siitä, että eräs lähtökohhta perhekeskusajattelussa on avuntarpeen katsominen perheiden elämänvaiheiden pohjalta. Toiminta voisi alkaa neuvolassa jo silloin, kun perhe odottaa ensimmäistä lastaan ja jatkaa myöhemmin muissa peruspalveluissa. Saman katon alla sijaitsevat eritasoiset palvelut vähentävät leimautumista ja alentavat avun hakemisen kynnyksiä. Perhekeskusten toimintatapa (Perhekeskustoiminta [Viitattu 22.9.2013]) pohjautuu yhteistyöhön ja perheen osallistumisen vahvistamiseen yhdessä eri toimijoiden kanssa. Parhaimmillaan perhekeskuksissa tarjottava palveluohjaus varmistaa tarvittavien erityispalvelujen saannin. Perhekeskustoiminta lisää myös ammattilaisten kykyjä ja mahdollisuuksia nähdä ongelmat varhaisessa vaiheessa. Myös pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa linjataan, että peruspalveluita vahvistetaan ja uudistetaan sekä panostetaan sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ehkäisyyn. Sosiaali- ja terveystieteiden keskeisenä tavoitteena on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Tässä avainasemassa ovat peruspalvelut ja ehkäisevä työ. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. [Viitattu 14.9.2013].) Hallitusohjelman mukaan perhekeskustoimintaa laajennetaan ja tarkoituksena on tehostaa toimia huostaanottojen vähentämiseksi. Sekä lapsiperheiden kotipalvelua että matalan kynnyksen palvelumuotoja lisätään ja kehitetään. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. [Viitattu 14.9.2013].)

4 NEUVOLAN PERHETYÖ

Neljännessä pääluvussa keskitymme neuvolan perhetyöhön, joka on yksi ehkäisevän perhetyön muodoista. Aloitamme kertomalla neuvolajärjestelmän toiminnasta Suomessa ja sen jälkeen tarkastelemme neuvola-asetusta, sen tarkoitusta sekä roolia ehkäisevässä perhetyössä. Kerromme millaiset suositukset ohjaavat neuvolan perhetyön toteuttamista kunnissa ja avaamme, mitä neuvolan perhetyö sisältää. Lopuksi kirjoitamme neuvolan perhetyöntekijän työkuvasta ja kerromme tämän työmuodon hyödyistä.

4.1 Neuvolajärjestelmä Suomessa

Suomalainen neuvolajärjestelmä käynnistettiin virallisesti toisen maailmansodan jälkeen tukemaan lasta odottavia ja alle kouluikäisiä lapsia kasvattavia perheitä. Kansanterveyslain (L 28.1.1972/66) mukaan kunnan on huolehdittava kansanterveystyöstä, jolla tarkoitetaan yksilöön, väestöön tai elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä, sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä sekä yksilön sairaanhoitoa. Kunnan tulee huolehtia myös terveysneuvonnasta, terveystarkastuksista ja lasten sekä perheiden neuvolapalveluista. 1990-luvun laman aikana kunnissa karstiin ehkäiseviä palveluja taloudellisista syistä. Jälkeenpäin on kuitenkin huomattu, että neuvolan perhetyötä kunnan peruspalveluissa on vahvistettava. (Lastenneuvola opas 2004, 16-18.)

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -oppaassa (2004, 9-18) painotetaan lastenneuvolajärjestelmän tärkeyttä osana kunnan terveyttä edistäviä palveluja. Lasten terveyden edistäminen, sairauksien ja kehityshäiriöiden varhainen toteaminen sekä perheiden jaksamisen ja hyvinvoinnin lisääminen ovat edelleen neuvolan haasteita. Oikein suunnatun, oikeaan aikaan järjestetyn ja annetun tuen avulla voidaan merkittävästi ehkäistä lasten ja perheiden pahoinvointia sekä estää syrjäytymistä. Perherakenteet ja yhteiskunta ovat muutoksen alla, ja tämä edellyttää lapsi- ja perhepalveluilta yhä enemmän. Sekä ulkomailla että Suomessa tehtyjen tutkimusten tulokset puoltavat varhaista puuttumista ja moniammatillisuuden sekä suunnattujen kotikäyntien lisäämistä, joita juuri neuvolatyö tarjoaa. Niiden on todettu vähentävän lapsiperheiden ongelmia sekä tuovan säästöjä yhteiskunnalle.

Neuvolajärjestelmän toimintaan kuuluu olennaisena osana neuvola-asetus. Se kuuluu terveydenhuoltolain alle, jonka tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä, sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja (L 30.12.2010/1326). Valtioneuvoston asetus (A 6.4.2011/338) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta säätää yksityiskohdaisemmin terveydenhuoltolain asettamista määräyksistä. Sen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien perheiden ja alle kouluikäisten lasten terveysneuvonta sekä terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia ja ottavat väestön tarpeet huomioon. Myös neuvola-asetus korostaa varhaista puuttumista ja tämän myötä erityistä tukea tarvitsevaa lasta sekä perhettä pystytään auttamaan jo varhaisessa vaiheessa. Neuvolassa terveydenhoitaja voi ottaa huolen puheeksi perheen kanssa ja tarvittaessa konsultoida perhetyöntekijää. Tällöin perhetyöntekijä pystyy ohjaamaan perheen lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun kautta erityisen tuen tarpeessa oleva perhe saa intensiivisempää tukea kotiin.

4.2 Perhetyö neuvolassa

Neuvolan perhetyö on osa äitiys- ja lastenneuvolan tehtävää ylläpitää ja edistää lasta odottavien ja pienten lasten perheiden hyvinvointia. Neuvolalla sekä sen tarjoamalla perhetyöllä on merkittävä rooli lapsen terveen kasvun ja kehityksen tukemisessa ja seurannassa. Neuvolan perhetyö on palvelu, joka perustuu maksuttomuuteen, vapaaehtoisuuteen ja leimaamattomuuteen. Lähes kaikki (99,5 %) alle kouluikäisten lasten perheistä käyttävät neuvolapalveluja, joten tästä syystä neuvolan perhetyö tavoittaa helposti kohdistetumman tuen tarpeessa olevat perheet. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 153.) Perhetyö neuvolassa painottuu vanhemmuuden tukemiseen sekä lapsen ja koko perheen psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Työn sisällön tavoitteena voi olla varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, vanhemmuuden vahvistaminen ja arjen hallinnassa sekä kasvatuskäytännöissä auttaminen. Neuvolan perhetyön tavoitteet lähtevät aina perheen tarpeista, siten ne voivatkin olla hyvin vaihtelevia ja moninaisia. Avun piirissä saattaa olla perheitä eri elämän kriisi- ja ongelmatilanteista. Näissä erityisti-

lanteissa neuvolan perhetyö auttaa ja tukee perhettä, sekä tarvittaessa ohjaa muun avun luo. (Vilèn ym. 2010, 29-30.)

Neuvolan perhetyö on haasteellistunut, koska lapsiperheiden ongelmien ehkäiseminen ja hoitaminen edellyttävät parempaa ohjausta ja seuranta sekä ammattilaisten moniammatillista yhteistyötä. Tämä velvoittaa omalta osaltaan neuvolan perhetyöntekijöitä kouluttautumaan ja kehittämään jatkuvasti osaamistaan. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -oppaassa (2004, 3-4) ehdotetaan neuvolaan lisättäväksi perhetyön osaamista erityistukea tarvitseville perheille. Päävastuu oppaasta esille tulleiden ehdotusten toimeenpanossa on kunnilla. Perhetyöntekijöiden määrä neuvoloissa on lisääntynyt suositusten mukaan, mutta parannettavaa on vielä paljon. Seinäjoella yhdellä neuvolan perhetyöntekijällä on hallussaan 1-3 neuvolaa. Perheitä, jotka tarvitsisivat apua, on enemmän, kuin mihin perhetyön resurssit riittävät. (Henkilökohtainen tiedonanto 2013.) Neuvolan perhetyön tarkoituksena on toimia asiakkaiden omassa toimintaympäristössä ja suunnitelmallisesta kotiin viedyn avun vaikuttavuudesta on myös tutkimusnäyttöä. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas 2004, 35-36.)

4.3 Neuvolan perhetyöntekijän työnkuva

Perhetyöntekijän toimenkuva on hyvin käytännönläheinen, koska perheitä tavaan pääsääntöisesti kotioloissa. Tämä tekee työstä haastavan ja monipuolisen. Jokainen perhe ja ihminen ovat ainutlaatuisia, joten erilaisia kohtaamisia ja tilanteita tulee paljon. Perhetyöntekijä auttaa perhettä kartoittamaan omia tukiverkostojaan ja parantaa perheen arjen sujuvuutta käyttämällä usein voimavara- ja ratkaisukeskeistä työtettä. Työntekijän on hyvä tuntea kuntansa lastensuojelutyö sekä aikuisten päihde-, mielenterveys- ja perheterapia palvelujen mahdollisuudet. Neuvolan perhetyön tuen avulla on arvioitu vältettävän 4-6 kertaa tehtyjä investointeja suuremmat kustannukset. Neuvolan perhetyöntekijän työnkuva muokkautuu pitkälti sen perusteella, millainen perheen tilanne on, ja missä he tarvitsevat sekä tukea että apua. Tavoitteena on auttaa ja edistää erityistä tukea tarvitsevien perheiden elämänhallintaa tilanteissa, joissa perheen tukeminen edellyttää toistuvia kotikäyntejä. Tällaisia tilanteita saattavat olla esimerkiksi itkuisen vauvan äidin väsymys,

hyvin nuorten vanhempien epävarmuus ja maahanmuuttajaperheiden tilanne. Lisäksi perheen toimintakyky tai vanhempien kyky sopeutua perhe-elämän haasteisiin ja uusiin elämäntilanteisiin voivat aiheuttaa perhetyöntekijän avun tarvetta. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas 2004, 35-36.)

Seinäjoella neuvolan perhetyöntekijä tulee mukaan työskentelyyn, kun neuvolan terveydenhoitajalla herää huoli perheestä. Hän konsultoi perhetyöntekijää perheen tilanteen osalta ennen palvelun tarjoamista. Kun perhe on suostunut perhetyön kokeiluun, välittää terveydenhoitaja tiedot heidän luvallaan perhetyöntekijälle. Perhetyöntekijä on yhteydessä perheeseen ja sopii ensimmäisen kotikäynnin. Tällä käynnillä sovitaan perhetyön aloittamisesta, tehdään suunnitelma ja laaditaan tavoitteet työlle. (Leinonen ym. 2011, 74-75.)

5 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillisen yhteistyön käsite on erittäin epämääräinen ja käsitettä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Käytössä ovat peruskäsitteet moniammatillinen tiimityö sekä moniammatillinen yhteistyö. Nämä pitävät sisällään niin moniammatillisen rinnakkaintyöskentelyn kuin roolirajoja rikkovat työskentelymuodot. Moniammatillisuus on käsite, jota käytetään hyvin laajasti erilaisissa merkityksissä arkikeskusteluissa. Yleisesti moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden työskentelyä siten, että osaaminen, valta ja tieto jaetaan yhdessä. (Kontio 2010, 8-9.) Pärnä (2007, 51-52) viittaa taas yhteistyön käsitteellä joko yhteistoiminnallisuuteen tai yhteistyön tekemisen paikkaan. Sitä käytetään myös hyvin rinnasteisesti perhetyöissäkin paljon käytetyn moniammatillisen tiimin kanssa. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. Neuvolan perhetyöntekijän tulee tiedostaa, myös asiakkaan omat ja merkittävät verkostot, jotta yhteistyö tulisi hyödynnettyä parhaalla mahdollisella tavalla. Moniammatillisuudessa, kuten myös neuvolan perhetyössä, lähtökohtana on asiakkaan kokonaisvaltainen huomioiminen. (Kontio 2010, 8-9.)

Monet yhteiskunnalliset muutostekijät kuten lasten sekä nuorten syrjäytyminen ja asutusalueiden hajautuminen pakottavat sosiaali- ja terveydenhuollon etsimään uusia keinoja lasten ja perheiden kohtaamiseen sekä heidän kasvunsa tukemiseen. Monitasoisten asioiden hallinta ja ymmärtäminen vaativat useampaa näkökulmaa, mitä yksilö voi antaa. Nykyisin työ tuleekin nähdä yhteistoiminnallisena. Moniammatillista työtä tarvitaan sekä palveluiden kehittämisessä että asiakaskohteisessa työssä, joka on huomattu myös neuvolan perhetyön toteutuksessa. Moniammatillinen yhteistyö koetaan vaikuttavana keinona vastata tulevaisuuden haasteisiin. (Kontio 2010, 6; Noppari 2008, 12-13.) Perälä ym. (2011, 19-20) kirjoittavat, että lainsäädäntö sekä valtakunnalliset ohjelmat tukevat yhteistoiminnallisten palvelujen yhteensovittamista. Erityisesti äitiys- ja lastenneuvoloissa on todettu tarvittavan moniammatillista yhteistyötä, koska useita näkökulmia yhdistämällä voidaan mahdollisesti vähentää korjaavan työn määrää. Pärnä (2007, 50) tuo esille sen, että kehittämishankkeiden ja strategioiden mukaan moniamma-

tillinen yhteistyö on mahdollisuus vastata työn laatu- ja tehokkuushaasteisiin. Työn laatuun vaikuttaa entistä enemmän ja suoranaistemmin koko työyhteisön ja organisaatorajojen yli ulottuvien erilaisten tiimien yhteistoiminnan sujuminen (Kontio 2010, 6).

Pajuluoman neuvolapilotin, jota tarkastelemme paremmin luvussa 6, tavoitteena oli työn kehittäminen moniammatillisena yhteistyönä hankkeen avulla. Lähtökohta oli, että erityisosaamista voi ja pitää viedä perustasolle ilman tälle rakennettuja käytäntöjä ja malleja. Moniammatillisuus näkyi jo hankkeen alkumetreillä siinä, että neuvolapilotin kehittämistyön tueksi koottiin monialainen työryhmä. (Leinonen ym. 2011, 73.) Moniammatillisen yhteistyön kehittämisen nähtiin liittyvän tavoitteeseen tukea perheitä kokonaisvaltaisesti ja asiakkaan tarpeista lähtien. Myös sosiaalialan ammattilaisille tarkoitetussa verkkopalvelussa (Perhetyöntekijänä toimiminen [Viitattu 8.10.2013.]) kirjoitetaan, että moniammatillisen työn toteuttaminen ja kehittäminen on laadukkaan perhetyön tekemisen kannalta erittäin tärkeää. Seinäjoki on kasvava kaupunki ja ammattilaisten tekemällä aidolla yhteistyöllä on suuri merkitys alueellisen yhteistyön rakentumisen kannalta. Yhteistyö ammattilaisten kesken tukee myös neuvolan perhetyön laadun varmistamista. (Häggman-Laitila, Rusko-maa & Euramaa 2000, 153.)

Neuvolan perhetyön kontekstissa moniammatillinen yhteistyö on tuloksellista ja tehokasta silloin, kun ei tehdä päällekkäistä työtä ja jokainen keskittyy perustehtäväänsä. Tähän päästään, kun on tarvittava tieto omasta ja yhteistyökumppaneiden vastuualueista sekä toimenkuvasta. Hyvästä tiedonkulusta huolehtiminen, selkeät sopimukset työnjaosta ja kyky oman työn rajaamiseen ovat perusedellytyksiä hyvälle ja toimivalle yhteistyölle. Koska neuvolan perhetyössä tärkeänä tavoitteena on lasten hyvinvoinnin lisääminen sekä perheen ja vanhemmuuden tukeminen, ilman moniammatillista yhteistyötä ei tähän tavoitteeseen voida päästä (Veijola 2004, 30). Ylipäätään perhetyössä moniammatillista yhteistyötä pidetään tärkeänä, mutta usein se koetaan vaikeana ja haastavana toteuttaa aidosti. (Peltonen, M. 2012 [Viitattu 4.11.2013]).

6 PAJULUOMAN NEUVOLAPILOTTI

Tämän luvun alla avaamme Pajuluoman neuvolapilotin, josta koko opinnäytetyömme ajatus lähti liikkeelle. Pehdymme siihen, mistä neuvolapilotti koostuu ja mitä se pitää sisällään. Alussa kerromme yleisesti miten erilaiset hankkeet voivat vaikuttaa palvelujen laatuun ja toimivuuteen. Tämän jälkeen kirjoitamme valtakunnallisesta Kaste -ohjelmasta, joka luo pohjan Pajuluoman neuvolapilotille. Kaste-ohjelmaa selvennämme itse muokkaamamme kaavion avulla. Lopetamme tämän luvun tuomalla esiin neuvolapilotin tarpeet ja tavoitteet sekä avaamme kokonaisuudessaan millainen on kehitetty neuvolan perhetyön toimintamalli.

6.1 Hankkeet palvelujen kehittäjinä

Suomessa on erityisesti 2000-luvulla tehty kehittämistyötä erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Kehittämishankkeella tarkoitetaan ajaltaan rajattua, joihinkin erityisiin tavoitteisiin kokeiltavalla, uudella ja kehittäväällä tavalla pyrkivää toimintaa, jolla on erillinen rahoitus. Kehittämistyön edistäjiksi Suomessa ovat muodostuneet vuonna 2002 voimaan tulleen lain myötä perustetut sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden tehtävänä on sosiaalialalla tarvittavan perus- ja erityisosaamisen kehittäminen ja välittäminen. Maassamme on 11 alueellista sosiaalialan osaamiskeskusta ja perhetyön kehittämishankkeita on toteutettu kymmeniä. (Järvinen ym. 2007, 70.)

Samankaltainen Seinäjoen Pajuluoman pilottikokeilun kanssa oli, Jyväskylässä toteutettu Perhe-hanke vuosina 2005-2008. Hanke oli ehkäisevä lapsiperheiden hyvinvointia edistävä kumppanuushanke. Se toteutettiin kuntien alueelle perustetuissa perhepalveluverkostoissa kuntien eri toimialojen sisällä. (Jyväskylän seudun perhe-hanke [Viitattu 10.10.2013].) Vastaavanlainen hanke on toteutettu (2005-2007) myös Hämeenlinnassa Perhevoimala-hankkeena, joka oli ehkäisevän perhetyön moniammatillinen tutkimus- kehittämis- ja koulutushanke. (Harju-Tolppa 2007, 9.) Edellä mainittujen hankkeiden avulla kehitettiin perheille varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palveluja sekä toimintamuotoja, joita myös Seinäjoen neuvolan perhetyön hankkeessa korostettiin. Vaikka hankkeet ovatkin päättyneet, suurin osa niiden aikana luoduista toiminnoista jatkuu edelleen.

6.2 Kaste-ohjelma Pajuluoman neuvolapilotin taustalla

Kaste-ohjelma perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon valtionavustuksesta ja suunnittelusta annettuun lakiin. Ensimmäinen Kaste-ohjelma toteutettiin vuosina 2008–2011 ja toinen ohjelma sijoittuu vuosille 2012–2015. Ensimmäisen ohjelmakauden tavoitteeksi asetettiin väestön terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen, palvelujen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, väestön syrjäytymisen vähentäminen ja osallisuuden kasvattaminen. Tavoitteiden toteutumisen mittaamiseksi määriteltiin erilaisia toimenpiteitä, jotka sijoittuvat kolmen teeman alle. Teemoja olivat varhainen puuttuminen ja ongelmien ehkäisy, osaamisen ja henkilöstön riittävyys sekä eheät, vaikuttavat toimintamallit ja palvelukokonaisuudet. Tavoitteiden saavuttamiseksi ja ohjelman toteuttamiseksi Suomi jaettiin viiteen maakunnalliseen Kaste-alueeseen. (Hastrup, Pelkonen, Heinämäki & Kekkonen 2013, 17-18.)

Kansallisen Kaste-kehittämisohjelman yhtenä osaohjelmana oli lasten, nuorten ja perheiden palvelujen uudistaminen, Lasten Kaste (2008-2011), jonka tavoitteet linjattiin Kaste-ohjelman toimenpiteissä. Niiden yhteydessä palvelujen uudistamisen päämääräksi nostettiin muun muassa lasten kehitysympäristöjen tukeminen, varhaisen puuttumisen työotteen levittäminen, lastensuojelulainsäädännön kansallisen ohjauksen vahvistaminen sekä avoimen osallistumisen muotojen kehittäminen. Lisäksi haluttiin uudistaa lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden palveluja kokonaisuutena perustasolla niin, että kehitystä tukevat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat palvelut ylittävät nykyiset sektorirajat. Samalla tuotiin palvelut lasten ja perheiden kehitysympäristöihin, kuten neuvoloihin. (Hastrup ym. 2013, 18.)

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti viideksi alueeksi Etelä-Suomen, Itä- ja Keski-Suomen, Länsi-Suomen, Pohjois-Suomen ja Väli-Suomen. Näiden alueiden tehtävänä oli ja on edelleen huolehtia Kaste-ohjelman toteutuksesta alueellaan (KUVIO 2). Väli-Suomen alueella toimi KASPERI - Väli-Suomen lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämishanke, jonka yhtenä osahankkeena oli Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke, johon myös Seinäjoki kuului. (Tuomela-Jaskari, Hintsa, Pöytälaakso & Romppainen 2011, 3.) Tuomela-Jaskarin ym. (2011, 3) mukaan Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen (2009-2011) toiminta keskittyi maakunnan 19 kunnan lasten,

nuorten ja perheiden palveluiden kehittämiseen. Tämän kehittämishankkeen tavoitteina olivat:

- verkkopohjaisen perhekeskuksen kersanet.fi:n alueellinen laajentaminen koko Etelä-Pohjanmaalle
- sisällöllinen kehittäminen jalkautuvissa palveluissa (neuvola-, päiväkotipilotit, koulupilotit)
- uusien mallien ja käytänteiden rakentaminen ja laajentaminen
- peruspalveluiden vahvistaminen ja
- perhetyön kehittäminen erillisine pilottikokeiluneen.

Hankkeessa käynnistettiin ja kehitettiin erilaisia ehkäisevän ja varhaisen puuttumisen työmallia ja matalan kynnyksen palveluja. Hankkeen tavoitekokonaisuudet olivat laajoja ja ne sisälsivät niin sanottuja pieniä osahankkeita erillisine pilotteineen, joihin lukeutui myös Pajuluoman neuvolapilotti. Muut jalkautuvien palvelujen kehittämiskohteet neuvolapilotin ohella olivat Pajuluoman päiväkotipilotti, alakoulupilotit ja Merkkari-pilotti Kuusiokunnissa. Eri työryhmien sekä asiantuntijatyöryhmien että pilottien kautta maakunnan ja kuntien eri toimijat verkostoituivat keskenään, tutustuivat toisiinsa ja toistensa työhön. Hankkeen yhteistoimintaan kutsuttiin julkinen, kolmas ja yksityinen sektori sekä välillisesti vanhemmat. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 3, 7.)

KUVIO 2. Pajuluoman neuvolapilotin organisoituminen (mukailtu lähteestä: Tuomela-Jaskari ym. 2011, 13).

6.3 Pajuluoman neuvolapilotin tausta ja tavoitteet

Pajuluoman asuntoalueella toteutettu neuvolan perhetyön kokeilu oli yksi Etelä-Pohjanmaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden kehittämishankkeen pilottikohteista Seinäjoella. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 56.) Perhetyön piloteista kertovassa lopuraportissa Leinonen ym. (2011, 72) toteavat, että aikaisemmin Seinäjoella oli saatavilla perhetyötä vain maksullisena lapsiperheiden kotipalveluna sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimena, joka vaati lastensuojeluilmoituksen ja selvityksen tekemisen. Neuvolan perhetyötä ei ollut ennen pilottihanketta tarjolla lainkaan Seinäjoella. Muun muassa näistä lähtökohdista nousi tarve perustaa ja kehittää ehkäisevää perhetyötä yhteistyössä neuvolan kanssa. Kehittämistyön painopiste oli lasten ja nuorten kasvuympäristöissä tehtävän työn osaamisen vahvistamisessa. Tavoitteena oli kehittää lapsen ja koko perheen palvelutarpeisiin vastaavia palveluja joustavilla rajapintojen työkäytännöillä ja matalan hallinnon mallilla. Kehitetty neuvolan perhetyön toimintamalli oli tarkoitus levittää hankkeen päättymisen jälkeen maakunnalliseksi käytännöksi. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 55-56.)

Neuvolan perhetyön kehittämistyö liittyi laajemmin hankkeen jalkautuvien palveluiden kehittämiskokonaisuuteen, jonka tavoitteena oli työn kehittäminen pilottitoiminnan kautta moniammatillisena yhteistyönä. Näissä jalkautuvien palveluiden tavoitekokonaisuuksissa kehitettiin sektorirajat ylittäviä työmenetelmiä, moniammatillisia verkostoryhmiä, käynnistettiin ja työskenneltiin pilottiyksiköittäin sekä vahvistettiin henkilöstön osaamista. Neuvola toivoi, että hankkeen aikana keskityttäisiin aidon ja kaksisuuntaisen yhteistyön kehittämiseen yhteistyökumppaneiden kanssa, kehitettäisiin kevyen tason moniammatillista puuttumista ja huomioitaisiin enemmän varhaisen ja erityisen tuen tarpeita. (Leinonen ym. 2011, 72-73.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän luvun alla kerromme tutkimuksen toteutuksesta ja sen eri vaiheista. Aluksi avaamme tutkimuksen tavoitetta sekä kohderyhmää ja kerromme millä tavoin opinnäytetyömme on prosessin aikana muotoutunut. Sen jälkeen kirjoitamme tutkimusmenetelmämme valinnasta ja siihen vaikuttaneista seikoista. Pureudumme aineiston hankintaan ja sen analysointitapoihin sekä niihin vaikuttaviin asioihin. Lopuksi pohdimme tutkimuksen kannalta tärkeitä seikkoja, kuten eettisyyttä, luotettavuutta ja sovellettavuutta. Tämän pääluvun alla peilaamme omaa tutkimuksen kulkuamme kvalitatiivisen tutkimuksen teoriapohjaan.

7.1 Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä

Opinnäytetyössämme tutkimme Seinäjoen ehkäisevää neuvolan perhetyötä. Pääasiallisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää miten Kaste-hankkeen alaisuudessa toteutettu Pajuluoman neuvolapilottihanke ja sen myötä kehitetty uusi neuvolan perhetyön toimintamalli on vakiintunut työntekijöiden käyttöön. Toimintamalliin liittyen kysimme myös, miten uusi malli on toiminut ja millaisia kokemuksia siitä on työntekijöiden keskuudessa. Tämän lisäksi halusimme saada selville, miten neuvolan ehkäisevään perhetyöhön osallistuvat työntekijät haluaisivat tätä työmuotoa Seinäjoella kehittää. Neuvolan perhetyötä tekevät yhdessä terveydenhoitajat sekä perhetyöntekijät, ja siinä painotetaan moniammatillisuuden sekä yhteistyön kehittämistä, joten halusimme tuoda tätäkin puolta vahvasti esille opinnäytetyössämme.

Olimme aluksi ajatelleet tutkia työntekijöiden lisäksi myös asiakkaiden kokemuksia ja mielipiteitä mallin toimivuudesta. Opinnäytetyöprosessimme edetessä päädyimme kuitenkin tutkimaan vain työntekijöiden näkökulmaa. Tulimme tähän lopputulokseen, koska hankkeen aikana ja sitä raportoitaessa asiakasnäkökulma oli jo hyvin huomioitu. Myös terveydenhuollon työntekijät halusivat itse rajata tutkimuksen koskemaan vain työntekijöitä, koska heidän kannaltaan asiakkaiden löytäminen ja motivointi tutkimukseen olisi ollut turhan työllistävää. Opinnäytetyömme kohderyhmä koostui näin ollen neuvolan perhetyötä tekevistä työntekijöistä sekä perhetyöntekijöistä että terveydenhoitajista. Enemmistö haastateltavista edusti perhetyöntekijöitä. Tämän valinnan teimme, koska he tekevät konkreettisesti per-

hetyötä perheiden parissa ja oma koulutuksemme suuntautuu läheisemmin tähän sosiaalisen puolen vahvistamiseen kuin terveydenhoitajien tekemään terveydelliseen työhön. Kuten johdannossa mainitsimme, halusimme saada tutkimukseemme myös hallinnollista näkökulmaa. Saadaksemme tämän näkökulman esille haastattelimme lisäksi Seinäjoen lastensuojelujohtajaa Janne Pajaniemeä. Yhteensä tutkimukseemme osallistui kahdeksan henkilöä.

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessamme käytimme kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimusmenetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Aineisto kootaan niin todellisissa kuin luonnollisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sarajavaara 2009, 161-164.) Tämä tutkimusmenetelmä oli paras vaihtoehto, koska sillä saimme perusteellisia, laajoja ja tarkkoja vastauksia haastattelukysymyksiimme.

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmää miettiessämme meille oli alusta saakka selvää, että haluamme kerätä aineiston haastattelujen avulla. Opinnäytetyön edessä tunne tästä valinnasta vahvistui, koska haastatteluissa saimme muun muassa keskustelevan ilmapiirin avulla täsmennettyä niitä asioita, joita halusimme. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 71) laadullisen tutkimuksen yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä on haastattelu ja sen etuna aineistonkeruussa pidetään joustavuutta. Haastattelija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä ja kysymyksiä voidaan tarvittaessa tarkentaa tai toistaa ja mahdollisia väärinkäsityksiä oikaista. Haastateltaviksi voidaan valita sellaiset ihmiset, joilla on tietoa juuri kyseisestä aihealueesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-74.) Hirsjärvi ym. (2009, 205) kirjoittavat, että haastattelun etuna on myös se, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen, joten heidät on mahdollis-

ta tavoittaa helposti myöhemminkin, jos on tarpeen tehdä seurantatutkimusta tai täydentää aineistoa.

Haastattelun muodoista valitsimme teemahaastattelun, sillä se oli tutkimuksemme kannalta paras vaihtoehto. Sen avulla pääsimme niin sanotusti pintaa syvemmälle haastateltavien vastauksissa ja saimme tarkennettua heti sellaisia asioita, joita halusimme. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 48) mukaan teemahaastattelu on puoli-strukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Opinnäytetyössämme kohdensimme kysymykset kolmeen eri teemaan, joiden pohjalta laadimme haastattelukysymysten rungon. Ryhmähaastattelun jälkeen koimme, että haastattelukysymyksiä olisi hyvä muokata yksilöhaastatteluja varten. Olimme aluksi ajatelleet, että suuntaamme tutkimuksemme sekä mallin kehittäneelle työryhmälle että sitä tällä hetkellä käyttäville työntekijöille. Ryhmähaastatteluun saimme kuitenkin vain haastateltaviksi mallia käyttäviä työntekijöitä, joten tämän haastattelun jälkeen päätimme rajata tutkimuksemme koskemaan vain heitä. Tämän vuoksi kysymyksiä tuli muokata ja asetella uudestaan. Haastattelujen teemat pysyivät koko prosessin ajan samoina. Teemoja olivat yhteistyö ja moniammatillisuus, neuvolan perhetyön mallin vakiintuminen ja kokemukset sekä neuvolan perhetyön kehittäminen. Teemahaastattelulle oleellisinta on se, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin niin, ettei tutkijan näkökulma ohjaa liikaa haastattelua. Tämä haastattelumuoto huomioi sen, että ihmisten asioille antamat merkitykset ja tulkinnat asioista ovat keskeisiä ja niiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Teemahaastatteluja tehdessämme pidimme tärkeänä muun muassa eleiden, ilmeiden ja äänenpainojen merkityksen ottamista huomioon, koska nämä asiat huomioimalla saimme laajemman käsityksen tutkittavista asioista. Metsämuuronen (2000, 42) tuo teoksessaan esille sen, että teemahaastattelu sopii hyvin käytettäväksi sellaisissa tilanteissa, joissa kohteena ovat arat tai intiimit aiheet tai joissa halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita kuten ihanteita, arvostuksia ja perusteluja.

Valittuamme kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelut, päädyimme siihen, että toteutamme osan haastatteluista yksilöhaastatteluina ja osan ryhmähaastattelun muodossa. Lopulta ryhmähaastatteluja oli yksi,

johon osallistui neuvolasta kolme terveydenhoitajaa sekä yksi perhetyöntekijä. Halusimme ryhmähaastattelun avulla saada aikaan avointa keskustelua ja arviointia uudesta neuvolan perhetyön mallinnuksesta. Tarkoituksena oli saada haastateltavat pohtimaan ja vertailemaan omia sekä muiden käsityksiä onnistumisista, mallinnuksen juurtumisesta ja kehittämisen kohteista. Ulkopuolisina tutkijoina tavoitteenamme oli ryhmähaastattelun avulla kiinnittää myös huomiota eri ammattiryhmien edustajien keskusteluun ja non-verbaaliseen kommunikaatioon. Eskolan ja Suorannan (1998, 95-96) mukaan ryhmähaastattelua voidaan käyttää yksilöhaastattelujen sijasta, mutta myös yksilöhaastattelujen rinnalla, kuten me päädyimme tekemään. Käyttämällä sekä yksilö- että ryhmähaastatteluja voidaan esimerkiksi haastatella vastaajat ensin yksin ja sen jälkeen ryhmänä. Näin voidaan antaa palautetta yksilöhaastattelusta ja katsoa, mitä uutta vastaajat kykenevät antamaan tutkittavasta asiasta käyttämällä apunaan sekä ryhmäläisiä että annettua palautetta. Oma haastattelujärjestyksemme muokkaantui aikataulullisista syistä siten, että suoritimme ensin ryhmähaastattelun ja tämän jälkeen yksilöhaastattelut. Ryhmähaastattelussa toimimme molemmat haastattelijoina, kun taas neljä yksilöhaastattelua jaoin siten, että molemmat tekivät kaksi haastattelua. Kuten jo aiemmin toimme esille, haastattelimme myös lastensuojelujohtajaa, koska halusimme saada myös hallinnollisen näkemyksen Seinäjoen ehkäisevän perhetyön tilanteesta ja mahdollisista kehityssuunnista. Tämän haastattelun teimme puhelinhaastatteluna, jota varten olimme laatineet viisi lyhyttä kysymystä (LIITE 4). Kysymysten avulla halusimme selvittää, millaisia kokemuksia lastensuojelujohtajalla on neuvolan perhetyön mallista ja miten hän haluaisi ehkäiseviä palveluja ja ehkäisevää perhetyötä kehittää. Kysyimme myös, millaisena hän näkee perhetyön tulevaisuuden Seinäjoella ja missä vaiheessa perhekeskustoiminnan aloittaminen on. Kysyimme myös pitääkö työntekijämäärän lisääminen perhetyöhön paikkansa.

Ronkainen ym. (2011, 116) tuovat teoksessaan esille sen, että ryhmähaastattelut jaotellaan sen mukaan, onko kyse toisensa tuntevasta ryhmästä (esimerkiksi perhe) vai tutkimusta varten kerätystä joukosta. Lisäksi ryhmähaastattelut eroavat toisistaan sen mukaan, miten keskustelua ja ryhmädynamiikkaa ohjataan: onko haastattelijalla vain tarkkailija ja ryhmän keskustelu vapaata vai onko keskustelu haastattelijan aktiivisesti ohjaamaa. Pyrimme pitämään ryhmähaastattelun keskustelunomaisena ja avoimena tilanteena, jossa jokainen sai tuoda omat mielipiteen-

sä ja havaintonsa esille. Annoimme ryhmähaastattelun aluksi keskustelijoille teeman, mistä toivoimme heidän aloittavan keskustelun ja pyrimme lukemaan tilannetta sekä esittämään mahdollisia apukysymyksiä silloin, kun niille tuntui olevan tarvetta.

7.3 Tutkimuksen kulku ja aineiston hankinta

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun vuoden 2013 alussa ottamalla selvää mahdollisista perhetyöhön liittyvistä opinnäytetyön aiheista. Otimme yhteyttä Ella-hankkeen projektikoordinaattoriin Sirpa Tuomela-Jaskariin, ehkäisevän neuvolan perhetyön hankkeen tiimoilta. Hän ehdotti meille, että tekisimme opinnäytetyömme liittyen toteutettuun hankkeeseen ja sen yhteydessä luotuun uuteen neuvolan perhetyön malliin. Yhdessä käydyn keskustelun myötä karkeaksi aihealueeksi muotoutui neuvolan ehkäisevä perhetyö, siitä saadut kokemukset ja sen toimivuus. Lähetimme tutkimussuunnitelman ja tutkimuslupahakemuksen Seinäjoen kaupungille, josta saimme myöntävän vastauksen kevään aikana (LIITE 1). Keväällä 2013 aloimme kirjoittaa teoriaa ja haastattelut ajoittuivat alkusyksyyn. Tutkimusosan purkamisen ja tutkimusaineiston analysoinnin aloitimme heti viimeisen haastattelun jälkeen. Syksyllä 2013 täydensimme ja hioimme vielä teoriaosuutta sekä peilasimme sitä enemmän oman tutkimuksemme kokonaisuuteen.

Saadaksemme luvan työntekijöiden haastatteluihin olimme yhteydessä sekä lastensuojelu- että hoitotyönjohtajaan, joiden luvalla saimme haastatella työntekijöitä. Luvan saamisen jälkeen olimme itse yhteydessä haastateltaviin ja sovimme haastatteluajat heidän kanssaan. Kaikki kysymämme henkilöt suostuivat osallistumaan tutkimukseemme. Ainoana haasteena yksilöhaastattelujen suorittamisessa oli aikataulujen yhteensovittaminen. Vaikka jaoimme yksilöhaastattelut kummallekin tutkijalle, niin pidimme huolen siitä, että molemmat olivat ymmärtäneet yhdessä laatimamme haastattelukysymysrunгон samalla tavoin. Keskustelimme ensimmäisistä haastatteluista nousseista mielenkiintoisista tuloksista ja tärkeistä asioista yhdessä ja tämän avulla pystyimme syventämään seuraavia haastatteluja. Tämä mahdollisti rajauksen ja kysymysten tarkennuksen viimeisiin haastatteluihin.

Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista, kerroimme haastateltaville tutkimuksemme tarkoituksesta ja kerroimme äänittävämme haastattelut. Olimme laatineet kysymysrunгон siten, että aluksi kartoitimme taustakysymysten avulla vastaajien työkokemusta ja vasta näiden kysymysten jälkeen siirryimme varsinaisten teemojen käsittelyyn. Haastattelujen lopuksi pyrimme kysymään haastatteluja kokoavia kysymyksiä ja annoimme haastateltaville mahdollisuuden kertoa vielä jotain, jos he halusivat. Yksilöhaastattelutilanteet suoritettiin vain haastateltavan ja haastattelijan ollessa läsnä, lukuun ottamatta yhtä haastattelua, jossa samassa huoneessa oli toinen työntekijä. Tämä kuitenkin sopi haastateltavalle ja hän antoi luvan siihen. Pyrimme antamaan vastaajille tilaa ja aikaa vastata rauhassa kysymyksiin ja kaikki haastattelutilanteet olivat hyvin keskustelunomaisia. Kaikkien haastattelujen jälkeen aloimme litteroida äänityksiä ja halusimme purkaa aineiston sanasta sanaan, jotta muun muassa haastateltavan persoonallisuus sekä ”ääni” säilyisivät. Tarkan litteroinnin avulla saimme esiin kaiken oleellisen ja tutkimuksemme kannalta tärkeän tiedon. Kasvotusten suoritettujen haastattelujen lisäksi suoritimme yhden puhelinhaastattelun, jota varten olimme etukäteen sopineet ajan. Myös tämän haastattelun nauhoitimme sekä litteroimme samalla tavoin, kuin edellisetkin haastattelumme.

7.4 Aineiston analysointi

Ennen aineiston analysointia on tutkijan pidettävä mielessä se, että tutkimusaineisto on vain aineistoa ja se ei ole sama asia kuin tutkittava ilmiö sinänsä, eikä aineisto koskaan heijasta puhtaasti todellisuutta. Aineisto harvoin, jos koskaan kuvaa tutkittavaa ilmiötä suoraan. Tämä sekä mahdollistaa että ehdollistaa aineiston tulkintaa, käyttöä ja siitä tehtäviä yleistyksiä. Kuitenkin aineistolla on erittäin tärkeä tehtävä tutkimusprosessissa, sillä se on tiedon tuottamisen väline. Aineistoa tuleekin tarkastella mahdollisimman avoimesti ja aina on mahdollista, että tutkittavat liittyvät tutkimuksen kohteena oleviin ilmiöihin erilaisia puolia kuin tutkija. Ratkaisut, jotka aineiston keruuta suunniteltaessa tuntuivat hyviltä, saattavat tuoda mukanaan jotakin muuta kuin tutkija oletti. Tämän vuoksi kaikkien aineistojen käsittelyssä ensimmäiseksi on katsottava tarkkaan, mitä aineisto oikein pitää sisälään ja mitä sieltä puuttuu. Etenkin analyysin alkuvaiheissa tutkijan tulee kohdata

aineisto omista ja tutkimuksen olettamuksista etäännytettyinä. (Ronkainen ym. 2011, 122.) Opinnäytetyön tekeminen parityöskentelynä antoi mahdollisuuden peilata molempien tutkijoiden näkemyksiä ilmiöistä haastateltavien vastauksiin. Kahden tutkijan mielipide ja asioiden vertailu helpotti objektiivisuutta aineistoa kohtaan.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistosta selkeä ja samalla tuottaa uutta tietoa asiasta, jota tutkitaan. Pyrkimyksenä analyysissä on aineiston tiivistäminen, kuitenkin säilyttäen aineiston sisältämä informaatio. (Eskola & Suoranta 2008, 137.) Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia ja siihen tähdättiin tutkimuksen alkuvaiheessa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, millaisia vastauksia hän saa ongelmiin. Voi käydä myös niin, että tässä vaiheessa tutkijalle selviää, miten ongelmat olisi oikeastaan pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.) Hirsjärvi ja Hurme (2008, 136) toteavat, että aineiston analysointitapaa pitäisi miettiä jo aineistoa kerättyä. Analyysi alkaa usein jo itse haastattelutilanteessa, jolloin tutkija voi jo haastatellessaan tehdä havaintoja ilmiöistä muun muassa niiden toistuvuuden, jakautumisen ja erityistapausten perusteella. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 93) tuovat esille sen, että jos aineistonkeruu on tapahtunut teemahaastatteluja käyttäen, on haastattelujen pilkkominen helpompaa, sillä haastattelujen teemat muodostavat eritellyt teemat jo itsessään. Analysointia aloittaessamme huomasimme edellä mainitun seikan ja aineistoa oli helppo lähteä purkamaan asettamiemme teemojen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa analysoidaan yleensä ”lähellä” aineistoa sekä sen kontekstia. Usein tutkimus säilyttää aineistonsa sanallisessa muodossa, osittain vielä alkuperäisessä muodossaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 136).

Aineiston litteroinnin jälkeen aloimme luokitella vastauksia kolmen teeman alle. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008, 147) kirjoittavat on aineiston luokittelu olennainen osa analyysia ja se luo kehyksen, jonka varassa aineistoa voidaan myöhemmin yksinkertaistaa ja tulkita. Säilyitimme vastaukset alkuperäisessä muodossaan, emmekä pelkistäneet niitä. Merkitsimme jokaisen teeman tietyllä värikoodilla. Tämän jaottelun jälkeen olimme saaneet poimittua kaikki vastaukset, jotka koskettivat jotakin teemaa. Teemojen mukaisen ryhmittelyn jälkeen etsimme vastauksista

alakategorioita ja yhdistimme samankaltaiset vastaukset ja ilmaisut samaan kategoriaan. Jokaiselle alakategorialle annoimme sisältöä kuvaavan nimen. Tämän työvaiheen jälkeen aloimme kirjoittaa haastatteluista saatuja tuloksia. Pyrimme tuomaan esille tärkeimmät tulokset jokaisesta teemasta, mutta käsittelemme myös muitakin ilmenneitä vastauksia, jotka olivat tutkimuksemme kannalta tärkeitä ja merkittäviä.

7.5 Tutkimuksen eettisyys

Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa mainitaan tärkeimpinä eettisinä periaatteina yleensä informointiin perustuva suostumus, seuraukset, yksityisyys ja luottamuksellisuus. Kaikkiin tutkimuksiin liittyy eettisiä ratkaisuja ja näiden kysymysten eteen joudutaan tutkimuksen joka vaiheessa aina toiminnan suunnittelusta raportointiin saakka. Näin tapahtuu myös silloin, kun ei välttämättä tavata ihmisiä kasvokkain. Eettiset ongelmat ovat kuitenkin erityisen monitahoisia silloin, kun ollaan suorassa kontaktissa haastateltaviin. Jo ennen tutkimuksen aloittamista, on tutkijan hyvä olla tietoinen tutkimuseettisistä kysymyksistä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 19-20.) Tiedostimme eettisen näkökulman tutkimuksen alusta alkaen ja pyrimme kuljettamaan sekä tarkkailemaan sitä prosessin jokaisessa vaiheessa. Jo tutkimuslupaa hakiessamme korostimme eettisiä periaatteita, joita tulimme noudattamaan opinäytetyön teon aikana. Kerroimme haastateltaville haastattelun aluksi luotettavuudesta ja painotimme, että heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa.

Eettisyydestä kertomalla pyrimme siihen, että jokainen tunsi voivansa keskustella luottamuksellisesti. Mielestämme luottamuksellisuuden tuominen esille oli merkityksellistä, koska haastatteluissa saattoi tulla esille myös aiheeltaan arkoja asioita. Otimme eettisyyden huomioon myös haastattelujen purkamisessa ja tämä näkyi siten, että pyrimme litteroimaan haastattelut mahdollisimman tarkasti, jotta aineiston tasapuolinen käsittely mahdollistuisi. Tuhosimme äänitetyt nauhat heti litteroinnin jälkeen ja litteroinnit säilytimme varmassa paikassa, jotta ulkopuolisilla ei ollut mahdollisuutta nähdä niitä. Välttimme litteroinnissa myös haastattelujen aikana esille tulleiden nimien kirjaamista ylös.

7.6 Tutkimuksen laadukkuus, luotettavuus ja sovellettavuus

Tutkimuksen laadusta puhuttaessa viitataan usein yleisiin tieteellisen tutkimuksen arviointiperusteisiin, joka tarkoittaa tavallisesti validiteetin ja reliabiliteetin tarkastelua. Reliabiliteetti tarkoittaa mittauksen tarkkuutta. (Ronkainen ym. 2011, 129-130.) Hirsjärvi ym. (2009, 231) määrittelevät reliabiliuden tarkoittavan mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Teoksessaan Hirsjärvi ja Hurme (2008, 186) kirjoittavat reliabiliuden tarkoittavan sitä, että tutkittaessa samaa henkilöä saadaan kahdella tutkimuskerralla sama tulos. Toinen tapa määritellä reliabiliutta on se, että tulos on reliabeli, jos kaksi arviointijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. He tuovat esille myös sen, että haastatteluaiaineiston luotettavuus riippuu aineiston laadusta. Pidimme yllä luotettavuutta muuan muassa siten, että haastattelimme kaikki henkilöt, joita oli mahdollista haastatella. Varmistimme tallenteiden kuuluvuuden ja tallennuslaitteiden toimivuuden ennen haastattelujen aloittamista. Toteutimme litteroinnissa samaa tarkkaa kaavaa alusta loppuun saakka ja sovimme yhdessä millä tavoin litteroinnit suoritamme. Aineiston analysointivaiheessa ja luokittelussa olimme tarkkoja, jotta vastaukset tulivat oikean teeman sekä alakategorian alle ja näin saimme minimoitua sattumanvaraisuutta. Uskomme, että jos tekisimme tutkimuksemme uudestaan samoille henkilöille, olisivat tulokset samanlaisia. Kyse on kuitenkin ihmisten kokemuksista ja harvoin kokemukset jostakin asiasta muuttuvat ajan myötä. Kysymme kuitenkin myös tulevaisuuteen suuntautuneita kysymyksiä ja uskomme, että näiden osalta vastaukset saattaisivat olla erilaisia. Tulevaisuuden visiointiin vaikuttavat kuitenkin niin monet seikat, kuten maailmanlaajuinen sekä valtakunnallinen tilanne. Myös ihmisten mielipiteet joistakin asioista saattavat muuttua muun muassa informaation lisääntyessä, joten vastaukset liittyen tulevaisuuteen saattaisivat erota tämän hetkisestä tutkimuksesta.

Validiteetti eli pätevyys viittaa yleisesti siihen, miten hyvin tutkimus kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Yksi tapa jäsentää validiteettia on erottaa ulkoinen ja sisäinen validiteetti. Tällöin sisäisellä validiteetilla viitataan tutkimuksen johdonmukaisuuteen ja logiikkaan, kun taas ulkoinen validiteetti tarkoittaa sitä, miten hyvin tutkimuksen tuloksia voidaan siirtää yhden tutkimuksen yhteydestä toiseen yhteyteen. (Ronkainen ym. 2011, 129-130.) Hirsjärvi ym. (2009, 231) toteavat, että validius tarkoittaa

tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Tutkimusongelman selvittyä kiinnitimme huomiota tutkimuksemme johdonmukaisuuteen ja olimme valmiita muuttamaan joitakin linjoja, jos se vaikutti tutkimuksen kannalta tärkeältä. Pyrimme johdonmukaisesti syventämään tutkimuskysymyksiämme ja opiskelemaan itse aiheesta ennen haastatteluja. Käytimme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua ja se oli tämän tutkimuksen kannalta paras vaihtoehto ja kuvasi tutkittavaa ilmiötä parhaalla mahdollisella tavalla. Ajattelemme näin, koska aineistonkeruumenetelmämme mahdollisti kysymysten tarkentamisen ja loi luottamuksellisen ilmapiirin, jossa jokaisella oli mahdollisuus vastata kysymyksiin avoimesti. Jos olisimme toteuttaneet tutkimuksemme määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena ja käyttäneet esimerkiksi haastattelulomakkeita, ei saamamme tieto olisi ollut yhtä kattavaa ja laajaa. Se olisi myös sulkenut pois muun muassa non-verbaalisen viestinnän tulkinnan mahdollisuuden.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 184) mukaan laadukkuutta voidaan tavoitella etukäteen sillä, että tehdään hyvä haastattelurunko. On myös eduksi, että mietitään ennalta, miten teemoja voidaan mahdollisesti syventää ja pohditaan vaihtoehtoisia lisäkysymysten muotoja. Teimme teemahaastattelujen rungon ja kysymykset yhdessä, joten meillä oli mahdollisuus jatkuvasti keskustella siitä, mitä ajattelimme ja miten kysymykset ymmärsimme sekä tätä kautta varmistaa, että puhumme jatkuvasti samasta asiasta. Keskustelimme myös siitä, mitkä kysymykset ovat tutkimuksemme kannalta kaikkein oleellisimpia ja joita olisi mahdollisesti syytä syventää haastattelujen aikana. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 184). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen kaikissa toteutusvaiheissa. Laadukkuuden kannalta aineiston tuottamisen olosuhteet olisi kerrottava selvästi. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Olemme raportoineet tutkimuksemme eri vaiheet totuudenmukaisesti ja tarkasti sekä tämän avulla lisänneet opinnäytetyömme laadukkuutta. Vaikka koko opinnäytetyöprosessin ajan meillä on ollut omia mielipiteitä ja mahdollisia ennakko-oletuksia, olemme silti pyrkineet etäännyttämään itsemme tutkimuksesta ja tarkastelemaan sitä ulkopuolisen silmin. On ollut tärkeää hyväksyä myös sellaiset tulokset, jotka tutkijaa ei välttämättä miellytä.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämän pääluvun alla esittelemme toteuttamamme tutkimuksen tulokset. Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää miten Seinäjoella toteutettu Pajuluoman ennaltaehkäisevän neuvolan perhetyön uusi mallinnus on vakiintunut perhetyöntekijöiden käyttöön. Mitkä mallin aikana luodut käytännöt ovat jääneet työntekijöiden käyttöön ja millaisia kokemuksia näistä on? Tavoitteena oli myös selvittää millaisena neuvolan perhetyöntekijöiden kokemukset yhteistyöstä ja moniammatillisuudesta yhdessä terveydenhoitajien kanssa näyttäytyvät. Käsitlemme tuloksia teemahaastattelujen teemojen mukaisesti. Teemoja olivat yhteistyö ja moniammatillisuus, kokemukset ja palaute uudesta neuvolan perhetyön mallinnuksesta sekä ennaltaehkäisevän perhetyön tulevaisuuden näkymät. Olemme jakaneet tulokset edelleen pienempiin kategorioihin. Tuloksia esitellessä käytämme suoria lainauksia haastatteluista, jotka olemme merkinneet koodeilla. Koodit H1, H2, H3 ja niin edelleen tarkoittavat siis haastateltavia 1, 2 ja niin edelleen. Lastensuojelujohtajan antaman haastattelun tulokset olemme pääasiallisesti kirjoittaneet sanalliseen muotoon tekstin sisälle. Joitain merkittäviä kommentteja olemme kuitenkin nostaneet myös hänen osaltaan sitaattimuotoisesti lukijalle esiin, käyttäen näissä hänen omaa nimeään.

8.1 Perustiedot

Tutkimuksemme osallistui yhteensä kahdeksan henkilöä. Ryhmähaastatteluun osallistui neljä työntekijää ja myös yksilöhaastattelut koostuivat neljästä haastateltavasta. Yhden ryhmähaastattelussa olleen henkilön haastattelimme myös yksilöhaastatteluna. Viimeiseksi teimme yhden yksilöhaastattelun lyhyesti puhelinhaastatteluna Janne Pajaniemelle, joka antoi luvan nimensä julkaisemiselle ja vastasi kysymyksiimme Seinäjoen lastensuojelujohtajan sekä julkisen palveluntuottajan näkökulmasta. Haastateltavamme olivat peruskoulutukseltaan muun muassa lähi- ja terveydenhoitajia, sosiaaliohjaajia ja sairaanhoitajia. Monella haastateltavalla oli lisäksi myös muuta koulutustaustaa ja lisäopintoja, kuten perhetyön erikoistumisopintoja sekä johtamiseen liittyviä opintoja. Yhtä lukuun ottamatta haastateltavamme olivat naisia. Heillä jokaisella oli pitkä kokemus työskentelystä perheiden

parissa. Jokainen haastateltu perhetyöntekijä teki neuvolan perhetyötä kaksi kertaa viikossa heille nimetyissä Seinäjoen neuvoloissa. Neuvolan alaisuudessa työskentelevät haastateltavat toimivat samassa toimipisteessä.

8.2 Moniammatillinen yhteistyö

Yleisesti haastateltavat kokivat yhteistyön perhetyöntekijöiden sekä terveydenhoitajien välillä hyväksi ja toimivaksi. Tuomela-Jaskari ym. (2011, 66) kirjoittavat lopuraportissa, että Pajuluoman neuvolapilotin yhtenä tavoitteena oli muun muassa todellisen yhteistyön synnyttäminen ja moniammatillisuuden hyödyntäminen. Haastateltavat kokivatkin, että uuden mallinnuksen myötä yhteistyö on parantunut entisestään. Myös moniammatillisuuden koettiin tuovan lisää varmuutta omaan työntekoon ja lisäävän omaa ammatillisuutta, koska työntekijä tietää kenen puoleen kääntyä silloin, kun itsellä ei ole varmuutta asiasta. Esille nousi, että yhteistyö selkiyttää kokonais kuvaa perheen tilanteesta ja tätä kautta jakaa mahdollisen huolen perheestä ammattilaisten kesken. Lastensuojelujohtaja nosti esille näkökulman, että moniammatillinen yhteistyö jakaa ja poistaa ammattilaisten huolta jostakin perheestä. Huolen jakaminen selkiyttää omalta osaltaan sen, onko perhe pienen vai suuren tuen tarpeessa ja millainen ohjaus on kunkin perheen kohdalla riittävää.

...se on niin luonteva. Kenenkään ei tarte jännittää mitään. (H2)

...oikein hyvin. Mulla on aivan ihanat terveydenhoitajat. (H5)

... Moniammatillisessa työssä on se ja tälläsessa verkostotyössä se on vahvuus, kun tieto on yhteinen ja jaettu. (H7)

...omista huomioista terveydenhoitaja ja sitten minä taas omistani, et nähdään se yhteistyö ja vähän niinku mietitään yhdessä mitä tehdään ja mihin suuntaan tarvii reagoida. (H6)

Vaikka yhteistyö ja moniammatillisuus koettiin pääsääntöisesti toimivaksi, nosti yksi haastateltava silti esille erilaisen kokemuksen asiasta. Esille nousi, että terveydenhoitajien välisen toimivan yhteistyön rinnalle kaivattiin tiiviimpää yhteistyötä muidenkin perheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa.

... toisaalta mä täs neuvolan työs kaipaan vähän enemmän tätä verkostoitumista ja enemmän olis vaikka psykologin kans ja perheiden eri tahojen kans et enemmän tehtäis tällaista verkostotyötä. Joo se niinku siitä hyötyis kaikki, jokainen työntekijä ja ilman muuta se perhe hyötyis kun olis tällänen et katottais mitä kukakin tekee ja millälaila tekee ja mistä se perhe hyötyis eniten. (H7)

...niin eikä meillä oo esimerkiksi niinku neuvolan psykologienkaan kansa mitään palaveria säännöllistä. (H5)

Kysyttäessä moniammatillisuuden hyödyistä ja tärkeydestä haastateltavat nostivat esiin palveluohjauksen tärkeyden. Palveluohjauksen tärkeyttä he perustelivat muun muassa sillä, että sen tarve näkyy omassa työssä yhä enenevässä määrin. Työskentely yli sektorirajojen vaatii, että asiakas osataan ohjata oikean palvelun piiriin. Ajan hermoilla pysyminen vaatii omien tietojen ja taitojen jatkuvaa päivittämistä ja tässä moniammatillisuus koettiin ratkaisevana.

...varmaan tää palveluohjaus on ainakin yks, et sitä m vahvasti tuodaan ja sitä on oikeastaan jokaisella kotikäynnillä... Se on sellainen lisääntyvä työkalu sinne niin. (H7)

...joo mulla varmahan saattaa olla jotain semmosta tietoa sitten, mitä ei oo terveydenhoitajilla sillä hetkellä, niin jotain näistä palveluohjaustyyppisistä asioista, et mitä palveluja kaupungilla on tällä hetkellä ja mitä voi kysyä mihinkäkin. (H5)

...ja tässä työssä ei oo koskaan valmis. Aina tulee uutta ja aina tuntuu, että no pitäs niinku tästä asiasta tietää. (H5)

Haastateltavien kokemusten mukaan moniammatillisuuden hyödyntäminen yhteistyön puitteissa on erittäin tärkeää ja se koettiin suurena voimavarana. Työnkuvat ja niiden vaatimukset muuttuvat koko ajan ja tästä syystä yhteistyötä tulisi laadullisesti kehittää jatkuvasti.

8.2.1 Yhteistyötä parantavat asiat

Haastateltavat nostivat esille erilaisia seikkoja, jotka parantavat toimijoiden välistä yhteistyötä. Yhdeksi pääasialliseksi tekijäksi yhteistyön parantamisessa he nostivat esiin hyvän, toimivan ja riittävän tiedonkulun. Yleisesti hyvän ja avoimen tiedonkulun koettiin olevan jokaisen työskentelyyn osallistuvan tahon etu. Se auttaa

työntekijöitä heidän työssään ja sen avulla pystytään lisäämään perhekeskeisyyttä sekä asiakaslähtöisyyttä.

...että asiat menee ja tulee tiedoksi niinku kaikki. Ettei jää mikään mihinkään kiven alle. (H2)

...ja tavallaan kuitenkin ei toimita perheiden selän takana, vaan että ollaan sillä lailla avoimia. Perheen hyöty, että ei olla asiattomia sen tiedonkulun kanssa... (H3)

Yksi haastateltavista toi esille, että pitkä työkokemus ja sitä kautta terveydenhoitajiin tutustuminen vuosien saatossa sekä toisen kasvojen tietäminen auttaa yhteistyön rakentamisessa ja ylläpitämisessä.

...oon tuntenut kaks näistä terveydenhoitajista jo pidemmältä ajalta et meillä on ollu yhteistyötä jo sillan ennenku liityttiin Seinäjokeen... Ettei tarvinnut niinku aloittaa tutustumista... Että ihan jo se toisen kasvojen näkeminen helpottaa yhteydenottoa, kun tietää, että minkä näkönen ihminen siellä tätä asiaa hoitaa. (H5)

Moniammatillisuutta hyödynnetään säännöllisillä tapaamisilla perhetyöntekijöiden ja terveydenhoitajien välillä ja tämä koettiin edellytyksenä hyvälle yhteistyölle. Koska perhetyöntekijät tapaavat toisiaan harvoin, kokivat he tärkeänä työssäjaksamisen kannalta säännölliset tapaamiset ja asioiden jakamisen terveydenhoitajien kanssa.

...että todella toimii nämä säännölliset tapaamiset...ne on mulle niin tärkeitä, et siellä tiedän, et tuolla tiistaiaamuna mä saan nyt kertoa tästä asiasta. (H5)

...kyllä mä pyrin tapaamaan kerran viikossa kaikki terveydenhoitajat, jos vaan on mahdollista tai sitten soitetaan perään, jos on jotain asiaa. (H6)

Lastensuojelujohtajan näkemys yhteistyön sujuvuudesta ja sitä parantavista seikoista, oli työntekijöiden kanssa hyvin samoilla linjoilla. Hän myös painotti, että uskallus hyödyntää yhteistyötä lisää jokaisen neuvolan perhetyöhön osallistuvan työntekijän ammatillisuutta ja varmuutta omaa työtä kohtaan. Tekemällä oma työ näkyväksi, pystytään hyödyntämään moniammatillisuutta oikealla ja jokaista osapuolta parhaiten palvelevalla tavalla.

8.2.2 Yhteistyötä hidastavat asiat

Mahdollisista yhteistyötä hidastavista tekijöistä kysyttäessä, haastateltavat kertoivat, että voitaisiin vieläkin enemmän panostaa yhteistyötä mahdollistaviin toimintamuotoihin, rakenteisiin ja ajankäyttöön. Yksi vastaajista mietti, että mahdollinen uhkatekijä yhteistyölle olisi vähäisten säännöllisten tapaamisten poistuminen. Haastateltavat kokivat, että terveydenhoitajan kanssa kasvokkain kohtaamista saisi olla useammin. Aikataulujen yhteensovittaminen ja työskentelyn painottuminen virastojen työaikaan koettiin hankaloittavan ja hidastavan yhteydenottoa ja tätä kautta yhteistyön sujumista. Osa haastateltavista pohti myös omaa ammattietiikkaansa ja sen kautta sitä, onko tärkeämpää käyttää mahdollinen liikenevä aika perheiden kanssa vai omistaa se yhteistyön ylläpitämiselle.

...ehkä se, että nämä tapaamiset niinku terveydenhoitajan ja mun välillä, jos niihin tulis jotaki semmosta...jos ne säännölliset tapaamiset vietäis, niin siinä vois tulla se. (H5)

...et voitais vähän puhaltaa yhteen hiileen ettei jokainen tavallansa napperra omaa sarkaansa ja muttei kuitenkaan tiedä tavallansa, tietää että siellä on muitakin tekijöitä, mutta että se yhteen hiileen puhaltaminen monesti puuttuu. (H7)

...on tärkeätä että sitä terveydenhoitajaa säännöllisesti tapaa. Se ei aina ihan oo ollut niinku...mutkatonta, kun on tää aikataulujen kohtaamattomuus.. että ei joka viikko nähdä et sitten puhelimella ja soittopyynnöillä ja yrittää sitten saavuttaa ja mutta eihän se aina oo sama kun puhelimes puhutaan kun jos istuttais hetken ja mietittäis. (H7)

Yhdestä vastauksesta nousi esille, että fyysinen etäisyys neuvoloiden ja perhetyöntekijöiden toimiston välillä on yhteistyötä hidastava tekijä.

...kun me ollaan niin fyysisesti niin täällä kaukana, kaukana näistä muista yhteistyötahoista... (H5)

Haastattelujen perusteella kaikki osapuolet hyötyvät hyvästä, toimivasta sekä aidosta yhteistyöstä. Moniammatillisuuden hyödyntäminen ja lisääminen on sosiaalialan kehittämisen ja eteenpäin viemisen kannalta olennaista. Myöntämällä ja havaitsemalla puutteet yhteistyössä saadaan koko neuvolan perhetyötä kehitettyä entistä toimivammaksi ja asiakaslähtöisemmäksi.

8.3 Neuvolan perhetyön mallin tarve ja yleinen toimivuus

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että uusi neuvolan perhetyön mallinnus on tullut Seinäjoen kaupungissa tarpeeseen, koska juuri tämänkaltaista ennaltaehkäisevää työmuotoa oli kaivattu. Työntekijät kokivat, että mallin avulla pystytään vähentämään korjaavan lastensuojelun tarvetta, joka on ollut Seinäjoella jatkuvassa kasvussa. Matalan kynnyksen perhepalvelujen koettiin puuttuvan kaupungista lähes täysin ennen uuden neuvolan perhetyön mallinnuksen luomista.

...ihan juuri tämä neuvolatyö on juuri se työmuoto, joka eniten auttaa nuoria lapsiperheitä varhases vaihees, ennenku äiti on ihan katkipoikki. (H5)

...pilottikokeilu hankkeena oli hyvä....ehdottomasti minä kannatan sitä ja sen vahventamista... (Janne Pajaniemi)

Kysyttäessä neuvolan perhetyön vaikutuksista vähentää korjaavan lastensuojelun tarvetta, toi lastensuojelujohtaja esille hieman erilaisen näkökulman, kuin työntekijät. Hänen mielestään neuvolan perhetyöllä ei ole tarkoituskaan vähentää korjaavan lastensuojelun tarvetta, vaan sitä varten on olemassa erilaiset ja omat palvelunsa. Lastensuojelujohtaja korosti sitä, että neuvolan perhetyön tarkoitus on kohdistaa oikeanlainen toiminta oikeaan aikaan sitä tarvitseville, jolloin riski ajautua korjaavaan työhön voi mahdollisesti vähentyä. Tätä asiaa on kuitenkin erittäin vaikea todentaa numeerisesti.

...se on se juttu, että ei tällä suoraan olla mitään huostaanottoja estetty...mutta niinkun sellasta riskiä ajautua sinne korjaavaan, niin ehkä se sitä vähentää, mut sitä on huono myös näyttää niinku numeroina, euroina tai asiakasmäärinä. (Janne Pajaniemi)

Kysyttäessä mallin yleisestä toimivuudesta haastateltavat perustelivat toimivuutta sillä, että asiakasjonot ovat lyhentyneet ja perheet ovat olleet tyytyväisiä uuteen palvelumuotoon sekä tukeen. Haastattelussa lastensuojelujohtaja puhui tässä yhteydessä asiakaslähtöisyydestä. Sen toteutumisen kannalta on oleellista, että avun tarvetta kokiessaan kuntalainen sitä saa. Neuvolan perhetyöllä tähän tarpeeseen on pystytty vastaamaan.

...kun aattelee lapsiperheiden kotipalvelua...niin mä luulisin et niitten tavallaan tilausjonot on lyhentyny tai ei tuu tarvetta niinkään kun tää neuvola tulee jo hätihin ennemmin. (H5)

...kun ennen vanhaan mulla oli niin että oli kolme-neljä kuukautta etukäteen täynnä, mutta nyt mä viime keväänä päätin että mä en tänä syksynä anna niin..sitten sinne mahtuu uusiakin perheitä...että tää on ollut ihan hyvä käytäntö. (H2)

Näyttää siltä, että neuvolapilottihankkeen aikana luodun mallin avulla on saatu aikaiseksi parannusta ennaltaehkäisevään työhön ja matalan kynnyksen palvelujen tarjontaan.

8.3.1 Tavoittaminen riittävän varhaisessa vaiheessa

Lastensuojelujohtaja perusteli varhaisen tuen toteutumista sillä, että neuvolan perhetyön mallin avulla pystytään nopeasti vastaamaan asiakkaan tarpeisiin ilman tarpeettomia byrokraattisia välikäsiä. Työntekijät kokivat yhtenä suurimmista haasteista varhaisen tuen tarjoamiselle sen, että neuvolassa tehtävä työ on ainoa ensimmäinen kontakti lapsiperheille. Mitään muuta yhteiskunnan tarjoamaa automaattista matalan kynnyksen palvelua ei ole tarjolla, joka tavoittaisi lähes kaikki perheet. Esille nousi, että uuden toimintamallin avulla tavoittaminen riittävän varhaisessa vaiheessa ei välttämättä aina toteudu.

...ei välttämättä. Ei välttämättä, mut että sitä ei tiedä sitten, että mikä konsti sitten olisi, kun aattelee kuitenkin et neuvola on se ensimmäinen kontakti... (H5)

Resurssipula ja tätä kautta kiire sekä ajankäytölliset syyt johtavat jonojen piteneeseen. Kun perheeseen ei voida antaa tukea avun tarpeen akuutissa vaiheessa, voi perheen tilanne olla itsestään kohentunut tai muuttunut huonompaan suuntaan. Tällöin ei voida puhua perheiden tavoittamisesta riittävän varhaisessa vaiheessa.

...ei välttämättä et jos sieltä tulee neuvolasta joku perhe johonka pitäis niinku suurin piirtein ny mennä, mut jos toises perhees on vielä kesken se kuuden käynnin jakso, niin ne joutuu odottaan...ja sit voi ollakkin et kolmen kuukauden päästä se tarve on mennyt siinä ohi, missä oli se kriisi silloin...että ei aina pysty vastaamaan niin nopeesti. (H2)

...kyllä ne varmaan tällä hetkellä, neuvolan perhetyönkin ajat, menee et ehkä alotan uusia perheitä joulukuulla. (H6)

Yhdeksi syyksi varhaisen tuen antamisen toteutumattomuudelle haastateltavat uskoivat olevan, että perheet osaavat mahdollisesti peittää avun tarpeensa terveydenhoitajan vastaanotolla. Perheiden salailun syynä saattaa olla useita syitä, kuten esimerkiksi häpeän tunteet. Halutessaan perhe voi muuttaa asuinkuntaansa, jolloin tavoittaminen ei toteudu lainkaan ellei uudessa paikassa asiaan puututa.

...sitä voi vetää sen naamion tuolla neuvolan oven takana... (H6)

...joskus onnistuu ja sitten onnistuu niin, että äiti ottaakin lapset kaina-loonsa ja muuttaa eri kuntaan. (H5)

Esille nousi, että varhainen puuttuminen ennaltaehkäisee ongelmien laajenemista tulevaisuudessa ja edellytykseksi riittävän varhaiselle avulle kerrottiin olevan terveydenhoitajan ammattitaito havaita mahdollisia tuen tarpeita. Myös moniammatillisen tuen mahdollisuuden koettiin tukevan varhaista puuttumista. Asioiden tarkastelu useasta näkökulmasta minimoi ongelmien huomiotta jättämisen.

...se on tää terveydenhoitajan ammattitaito... (H6)

...useimmiten, sit mutta että terveydenhoitaja hakee usein vahvistusta omille mielipiteilleen meidän työstä...just näitä kasvatustarpeita ja muita... kun on perheessä, niin siellä tilanteita tulee ja menee, että pääsee jyvälle oikein mikä se perhedynamiikka ylipääntänsä on, et se voi terveydenhoitajalta jäädä kokonaan näkemättä. (H7)

Yksi haastateltavista mainitsi tärkeäksi seikaksi varhaisen puuttumisen kannalta työntekijän ammatillisuuden, valveutuneisuuden ja aktiivisuuden.

...se on tietenkin tämä, et työntekijät ovat valveutuneita tehtäviensä tasalla, et mikä on työntekijänä ihmisen velvollisuudet, et mitä näkee ja myös kuulee. Et mun mielestä se on tässä työssä se, et aina joutuu pohtimaan, et mitä näin ja kuulin, kun kaikki ei puhu niinku suoraan vaan kielikuvilla ja kautta rantain, et se myös et uskaltaa kysyä, et tarkotikko sitä, kun sanoit näin. (H7)

Vaikka neuvolan perhetyö on kehitetty vastaamaan tarpeisiin riittävän nopeasti ja varhaisessa vaiheessa, tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että tätä tavoitetta ei pystytä aina saavuttamaan.

8.3.2 Työntekijälähtöinen prosessi

Kuten teoriaosuudessa mainitsimme, uudessa mallinnuksessa neuvolan perhetyö määriteltiin työntekijälähtöiseksi prosessiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että neuvolan terveydenhoitaja käynnistää prosessin ja konsultoi perhetyöntekijää perheen tilanteesta ennen palvelun tarjoamista perheelle. Kysyessämme kokevatko perhetyöntekijät terveydenhoitajien konsultoinnin riittävänä, vastaajat kokivat suurimmaksi osaksi tämän toteutuneen.

...ollaan ihan terveydenhoitajien kanssa sovittu tämmönen, et kun terveydenhoitaja juttelee minusta ja olemassaolosta ja perhe on niinku valmis vastaanottamaan mun niin tää terveydenhoitaja antaa mun puhelinnumeron. (H5)

...mut se perustieto on ollu tosi riittävä siellä. (H2)

Haastatteluista nousi esille myös, että uuden toimintamallin avulla perhetyöntekijöiden roolia ja vastuuta on saatu selkeytettyä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että työntekijät kokivat tietävänsä paremmin, mitä heidän työnkuvaansa kuuluu ja mitä heiltä odotetaan. Se, että terveydenhoitaja käynnistää prosessin, koettiin kokonaisuudessaan toimivaksi.

8.3.3 Asiakslähtöisyyden toteutuminen

Jokainen perhetyöntekijä omassa työssään koki omilla henkilökohtaisilla valinnoillaan vaikuttavan asiakslähtöisyyden toteutumiseen. Tärkeänä haastateltavat kokivat asiakkaiden kunnioituksen ja heidän mielipiteiden huomioon ottamisen. Toiminta suunnitellaan aina perheiden tarpeista käsin. Työntekijöiden halu tehdä oma työ hyvin ja asiakslähtöisesti näkyi vahvasti vastauksissa.

...kun niihin perheisiin menee niin siellähän ollaan niinku toisen kotona ja heti käytöski on sen mukaasta. Siis minä kunnioitan sitä mitä ne perheet haluaa...että niinku siitä lähetään, että mä teen niinku perhe toivoo... (H2)

...mä voin neuvoa, mutten mä päätän niiden puolesta. (H2)

...keskustellaan siitä, että mikä on niinku se mikä auttaisi jaksamaan eteenpäin ja yritetään mennä yhdessä sitten sitä kohti. (H6)

Yhtenä tavoitteena uudessa toimintamallissa oli viedä apu perheen omaan toimintaympäristöön ja tällä tavoin lisätä asiakaslähtöisyyttä. Neuvolan perhetyön kuusi käyntikertaa on tarkoitettu tehtävän perheiden kotona, joten työn vieminen toimintaympäristöön on tässä mielessä toteutunut. Haastateltavat toivat ilmi, että harva perhe, joka lupaa ottaa vastaan perhetyötä ja sitoutuu siihen, peruu sen.

...jos he lupaa neuvolas, et he vastaanottaa kotiin apua, niin kyllä he usein sitoutuvat... (H7)

...et yhdes perheen kans tehden, jos näin haluaa, mutta myös niin, että äiti voi lähteä lenkille tai uimaan tai mennä vaikka nukkumaan, jos tuntuu siltä. Laajalla työnkuvalla...sen tarpeen mukaan, mikä on sinä päivänä, siinä hetkessä, et millä voi helpottaa sitä hetkeä... (H7)

Vaikka neuvolan perhetyön tarkoitus on olla lyhytkestoista, niin silti haastatteluista nousi esiin, että useat perheet kuitenkin kaipaivat enemmän käyntikertoja. Omalta osaltaan tämä siis vähentää asiakaslähtöisyyden toteutumista. Yksi vastaajista koki neuvolan perhetyön kuusi käyntikertaa suurena puutteena sen takia, koska jo pelkkä tutustuminen saattaa viedä pitkänkin ajan. Hän koki oman työnsä loppuun saattamisen jäävän näin puutteelliseksi.

...ne jotka on tähän työmuotoon sitoutunut niin ne on ollut, että niin että tässäkö tämä, enkö mä enää koskaan saa toista patkää... (H7)

...monesti se on niin, et jos on vähän sulkeutunut asiakas niin se menee tutustumiseen se kuus kertaa, ennen kun sit ruvetaan avautumaan, niin sanotaan näkemiin. (H7)

...et välillä mua ärsyttää ja kiukuttaa sit, et kun jää aivan täysin työ kesken. Et kun on tietyllä lailla tottunut siihen, et saattaa oman työnkuvansa pohjalta loppuun asti, niin tulee semmoinen keskeneräinen tunne. (H7)

...mut kuudella käynnillähän ei ihmeitä tehdä! (H2)

Asiakaslähtöisyys on olennainen osa sosiaalialalla ja se painottuu myös perhetyötä tehtäessä. Kuten edellä mainituista tuloksista käy ilmi, uuden toimintamallin avulla asiakaslähtöisyyttä on pystytty parantamaan. Toisaalta asiakaslähtöisyys on monisäikeistä ja sen toteutumisen arviointi riippuu siitä kenen näkökulmasta sitä tarkastellaan.

8.3.4 Tavoitteiden laadinta

Uuden mallinnuksen yhtenä tavoitteena oli perhetyöntekijän ja terveydenhoitajan yhdessä tekemä ensimmäinen kotikäynti perheeseen. Haastatteluista nousi kuitenkin esille, että tätä tavoitetta ei ole pystytty toteuttamaan, vaikka vastaajat kokisivatkin sen hyväksi ja kaikkia osapuolia hyödyttäväksi. Syyksi tavoitteen toteutumattomuudelle nostettiin aikataulujen hankala yhteensovittaminen.

...ihanteellisintahan olis se, että mikä oli aluks toiveenakin, että terveydenhoitajan kanssa tehtäs yhdessä se ensimmäinen kotikäynti, mut se ei oo...ihan varmaan aijasta, aikataulustakin kiinni, et terveydenhoitajillakin on niin paljon perheitä... (H5)

Aloittaessa perhetyötä perheiden parissa, uuden mallinnuksen mukaan tavoitteiden asettamiseksi otettiin käyttöön perhetilannepuntari ennaltaehkäisevässä neuvolan perhetyössä. Ajatuksena oli käsitellä yhdessä perheen kanssa puntarin vastaukset ja nostaa siitä esille keskeisimmät seikat ja muokata näin tavoitteita perhetyön jaksolle. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 66.) Kysyimme haastateltavilta, miten he laativat perheen kanssa tavoitteet työskentelyjaksolle ja onko heillä käytössä edellä mainittu perhetilannepuntari. Jokainen perhetyöntekijä totesi, että kyseinen lomake ei ole vakiintunut käyttöön. Yksi vastaajista kertoi, että hänellä ei ole mielikuvaa kyseisestä lomakkeesta lainkaan. Syyksi perhetilannepuntarin käyttämättömyydelle nousi se, että sekä perheet ja työntekijät kokivat sen liian aikaa vieväksi ja hankalaksi täyttää.

...ei oo käytössä..perheet koki sen aika työläänä, et eihän tommosta kysymysten määrää jaksa ja jotenki niinku se, että se olis nipistänyt niin ison siitä käyntiajasta. (H5)

Omalta osaltaan myös epäselvä työnjako siitä, kuka lomaketta käyttää, vaikutti perhetilannepuntarin pois jättämiseen. Työntekijät kokivat myös, että lomakkeen sisältämien arkaluontoisten kysymysten esittäminen on vaikeaa. Koska neuvolan tekemät laajat terveystarkastukset ja niihin kuuluvat lomakkeet sisältävät samankaltaisia kysymyksiä, ei nähty tarvetta kysyä asioita kahden erillisen lomakkeen kautta.

...mutta sitten sitä ei käyttänyt oikein kukaan, koska siinä oli tosiaan sellaisia arkoja kysymyksiä...niin sitten päätettiin että oli parempi jättää se

kokonaan pois, kun neuvolalla on muitakin työkaluja ja menetelmiä, ehkä parempiakin. (H7)

...ei oo järkeä, että kysellähän kahden lomakkeen kautta samoja asioita yhdeltä perheeltä. (H1)

Vaikka uuden toimintamallin alkaessa tavoitteiden laadintaan oli asetettu hyviä apukeinoja, kävi kuitenkin ilmi, että työskentelyn vakiintuessa osa käytännöistä jäi pois. Tähän lopputulokseen vaikutti muun muassa ajankäytölliset syyt ja toisaalta joidenkin käytäntöjen toimimattomuus.

8.3.5 Arviointi ja lopettaminen

Vaikka tavoitteita ei laadita ja arvioida erityisen menetelmän avulla, niin silti arviointia tehdään jatkuvasti työn lomassa sekä työskentelyn päättyessä. Alun perin tarkoitus oli, että alussa täytetyn perhetilannepuntarin avulla arvioidaan myös loppussa tehtyä työtä, mutta puntarin jäätyä pois tilalle ei ole tullut uutta käytäntöä arvioinnin tueksi.

...no tavallaan arviointi tapahtuu sillä tavalla, ihan käyntien välissä. (H5)

Jo pilottikokeilun aikana arvioinnin yhdeksi haasteeksi nostettiin kirjaamiskäytäntöihin liittyvä ongelma, koska sosiaalitoimen ja terveystoimen tietojärjestelmät eivät ole yhteneväiset. Tutkimuksessamme myös tämä seikka nousi esiin ja kävi ilmi, että ongelma ei ole poistunut. Yksi haastateltavista kaipasi työnsä tueksi jonkinlaista kirjaamiskäytäntöä, koska tällä hetkellä minkäänlaista yleistä kirjaamistapaa ei ole käytössä.

...mehän ei kirjata mihinkään, meillä ei oo sitä, joka on joskus sääli, että ei kirjata...mutta terveydenhoitajan kanssa käydään sitten läpi, että mitenkä se kuus viikkoo on mennä ja mahdollisesti vähän perheenkin kanssa, et mitä ne on tykänny ja vähän niinku palautetta pyydetään. (H2)

Haastateltavat kertoivat, että ei ole olemassa mitään määrättyä loppupalaveria yhdessä terveydenhoitajien tai perheen kanssa. Työntekijät ja perhe keskustelevat, millaisena perhetyö on koettu ja tarvitaanko mahdollisesti jatkotoimenpiteitä. Tämän lisäksi myös perhetyöntekijä ja terveydenhoitaja arvioivat työskentelyn toteutumista suullisesti keskenään käyntien välissä ja lopuksi työskentelyjakson

päätyessä. Yksi haastateltavista kuitenkin kaipasi jonkinlaista yleistä tapaa lopettaa työskentely ja arvioida sitä.

...mut mitään varsinaista niinku lopetusjuttuja eikä alotusjuttuja oo. (H5)

...sitten tuolla lastensuojelun puolella on ihan sellaisia lopetusrituaaleja perheiden kans, et ne on hyvin selkeet ne vaiheet. Niin se on ihan hyvä käytäntö ja mun mielestä sen pitäis tulla kaikkiin näihin työmuotoihin. (H7)

Tutkimustuloksiin peilaten, mielestämme vaikuttaa siltä, että arviointiin ja työskentelyn lopettamiseen kaivattaisiin jokin selkeä ja yhteinen linja. Tämä helpottaisi jokaisen neuvolan perhetyöhön osallistuvan tahon tavoitteellista työskentelyä.

8.4 Kehitysehdotuksia

Vaikka neuvolan ennaltaehkäisevällä perhetyöllä on saatu aikaan parannusta perheiden hyvinvoinnissa, silti haastateltavat kokivat, että ennaltaehkäisevää työtä olisi kehitettävä eteenpäin, jotta se voisi vastata vielä suuremman joukon tarpeisiin. Ylipäättään ennaltaehkäisevään työhön kaikilla osa-alueilla tulisi panostaa, koska sen avulla pystytään vähentämään korjaavan työn tarvetta.

...pitäis olla ihan ilman muuta enemmän...ihan juuri tämä neuvolatyö on juuri se työmuoto joka eniten auttaa nuoria lapsiperheitä. (H5)

...kyllä ennaltaehkäisyyn sais niin paljon panostaa, ei tulisi näitä isoja murheita, mitä täällä on vaikka kuinka paljon kaupungissa, jotta kun siihen päästäis ajoissa kiinni ja auttamaan, mutta kun ei... (H2)

...on ollut varmaan vaikea päättäjienki ymmärtää, kun sitä ei pysty rahassa mittaamaan, mikä sen vaikuttavuus on. (H6)

Haastateltavat perustelivat ennaltaehkäisevän perhetyön kehittämisen tarvetta muun muassa sillä, että tutkimukset osoittavat, että ennaltaehkäisevällä työllä saadaan säästöjä aikaiseksi pitkällä aikavälillä.

8.4.1 Työntekijämäärän lisääminen

Jokainen haastateltava toi pääasiallisena toiveena esiin työntekijämäärän lisäämisen. Koettiin, että tämän hetkinen tilanne ei pysty vastamaan Seinäjoen kaupungin kasvavaan palvelujen kysynnän tarpeeseen. Usealta nykypäivän lapsiperheeltä puuttuvat niin sanotut luonnolliset verkostot, kuten isovanhemmat, tai he asuvat kaukana tai eivät muuten pysty auttamaan. Myös tämä lisää omalta osaltaan tällaisen työn tarvetta ja sitä kautta työntekijöiden määrää. Seinäjoen tilannetta verrattiin muun muassa Vaasaan, jossa ennaltaehkäisevää perhetyötä tekeviä työntekijöitä on reilusti enemmän.

...läheisverkosto...isovanhemmat ja ne asuu kaukana. Ei oo ketään, joka tulis siihen käsineen auttamaan, hengähdyttämään äitiä... (H5)

...ainakin Vaasas on seitsemäntoista perhetyöntekijää, niin meitä on aika vähän. (H2)

Elokuussa tekemämme ryhmähaastattelun mukaan jo silloin tuotiin esille työntekijöiden lisäyksen tarve. Tuolloin kuitenkin haastatteluun osallistuneet kertoivat, ettei tällä hetkellä ole tulossa henkilöstölisäyksiä.

...että ei tällä hetkellä oo tulossa mitään henkilöstölisäyksiä, että siinä on niin kova prosessi...se on niin monen seikan mutka, et saadaan ykski työntekijä. (H2)

Myöhemmin alkusyksystä tekemistämme yksilöhaastatteluista nousi esiin, että tilanteeseen on tullut muutosta ja tällä hetkellä on keskusteltu sekä tehty aloite uusista perhetyöntekijöistä. Jokainen haastateltava koki lisäyksen ehdottoman hyvänä asiana, mutta olivat sen toteutumisesta kuitenkin epävarmoja.

...tuossahan on nyt tommonen talousarvioon laitettu viiden työntekijän, perhetyöntekijän toimen perustaminen... (H6)

...jos nyt menee budjetissa läpi, niin tämä viis, viis työntekijää niin niistä tulis meille kaksi... (H5)

...mutta sen näkee sitten, että toteutuuko. Monta kertaa on, että välttämättä ei sitten toteudukaan joku asia, mitä on kuitenkin kauan suunniteltu. (H2)

Lastensuojelujohtaja vahvisti, että työntekijämäärän lisääminen perhetyöhön on vahvasti esillä Seinäjoella ja tulee hyvin todennäköisesti toteutumaan ensi vuoden

puolella. Hän kuitenkin painotti, että on huomioitava, ettei viimeisintä vahvistusta asialle ole vielä saatu. Työntekijämäärä tulisi lisääntymään viidellä henkilöllä ja se kohdistuisi kokonaisuudessaan koko lastensuojelun kentälle, josta se hajaantuisi myöhemmin sitä eniten tarvitseville alueille. Työntekijämäärän ajankohtaista lisäämisen tarvetta lastensuojelujohtaja perusteli Seinäjoen jatkuvasti kasvavalla väestöpohjalla.

...se on sillä tavalla vahvasti valmisteluissa. Vielä tietenkin viimeisin valtuuston talousarvio päätös pitää tulla...pitää aina mennä siihen paikkakunnan tarpeisiin, mitä se on ja mikä on niinku väestöpohja. Se on selvä, et Seinäjoki on hyvin lapsiperhevoittoinen, meillä on mahtava muuttovoitto. Että kyllähän meillä pitää lapsiperheiden palveluja olla ja kyllä tämä siihen, tämä perhetyöntekijöiden lisääminen on mahtava juttu. (Janne Pajaniemi)

Vastauksien perusteella väestöpohjan kasvu ja asiakkaiden muuttuvat tarpeet vaativat perhetyöhön lisää henkilöstöä. Sekä asiakkaiden että työntekijöiden kannalta on hyvä, että kaupunki on nähnyt tämän tarpeen ja reagoi siihen.

8.4.2 Perhekeskustoiminta

Perhekeskustoiminnan tarvetta ja kehittämistä perusteltiin sillä, että sen avulla voidaan keskittää lapsiperheiden palvelut saman katon alle, ja tämä hyödyttäisi sekä perhettä että työntekijöitä. Kun kaikki tahot työskentelisivät samassa paikassa, olisi yhteydenpito ja moniammatillisuuden hyödyntäminen vaivattomampaa ja helpompaa. Erityisesti haastateltavat sanoivat, että muun muassa tätä kautta heidän olisi mahdollista jakaa ajatuksia myös esimerkiksi psykologien ja terapeuttien kanssa.

...mielestäni se on hyvä, koska siinä voi vaikka sitten käytävällä vetää psykologia hihasta tai terveydenhoitajaa. Nähdään useammin, vielä useammin, kun nyt...varmaan olis mielenkiintoista, kun opittas kaikki ammattiryhmät sitte... (H2)

...olis kiva, kun päästäis saman katon alle kaikki...yhteydenpito olis huomattavasti helpompaa... (H6)

Lastensuojelujohtaja kertoi haastattelussa, että perhekeskustoiminnan aloittaminen Seinäjoella on valmisteluissa. Se tulisi olemaan moniammatillinen ja myö-

hemmin mahdollisesti jopa monialainen perhepalvelukeskus, joka lisäisi yhdessä tekemisen etuja. Toiminnan käynnistämisen vaatimuksena on kuitenkin eri tahojen yhteisten näkemysten kohtaaminen ja sisäistäminen. Konkreettisesti perhekeskustoiminta tulee näkymään vasta jonkin ajan kuluttua, koska asioiden varmistuminen kunnassa vie oman aikansa.

Perhetyön kehittäminen perhekeskustoiminnan avulla on lastensuojelujohtajan mukaan tarpeellista. Hänen hallinnollinen näkökulmansa painotti, että perhekeskustoiminnan tarkoituksena ei olisi niinkään resurssien lisääminen vaan palvelujen kohdentaminen oikein sektorien yhteen kokoamisen avulla. Hän näkee tämän auttavan yksittäistä työntekijää siten, että on joku jota konsultoida esimerkiksi erityispalveluiden osalta ja jolta kysyä neuvoa tarvittaessa. Toiminnan toteutumisen kannalta olisi tärkeää, että palvelujärjestelmään kertyvä tieto osattaisiin käyttää oikein.

...palvelujärjestelmään kertyvä tieto käytettäisiin oikein, ei ylireagointina eikä alireagointina...niillä toimijoilla mitä meillä nyt jo on. Et me ei perustettaisi mitään uutta yksikköä...vaan ne ammattilaiset, jotka nyt jo tekee yhteistyötä perheiden kanssa...syventäis osaamista, leventäis yksittäisen työntekijän hartioita... (Janne Pajaniemi)

8.4.3 Toiminnan monipuolistaminen

Yhtenä kehitysehdotuksena toivottiin enemmän toiminnan monipuolistamista muun muassa ryhmätoiminnan avulla. Lisäksi toivottiin työnkuvien kehittämistä vastaamaan tämän päivän yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Asiakaskunnassa tapahtunut laadullinen muutos vaatii ammatillisen osaamisen uudistamista.

...olis sillai toimintarahaa et vois kehittää, et kun moni kehittämisasiä tarvitsee myös sitä rahaa, et kun sitä ei niin tarttis kauheesti miettiä. Ei tarttis miettiä, et mitä me leikataan nytte, vaan toisinpäin, et millälaila vois toimia. Esimerkiksi erilainen ryhmätoiminta...vertaistuki on hirveän tärkeä työmuoto. (H7)

...että vois tavallansa työnkuvia kehittää, että kun tän ennaltaehkäisevän työn puitteis vois tehdä, kehittää kun olis tarpeeksi työntekijöitä. Vois esimerkiksi erikoistua johonkin, jonka kokee hyvänä. (H7)

...ja justiin, kun miettii niin vammaispalvelullahan ei oo ollenkaan perhetyöntekijää. (H7)

Ehkäisevää perhetyötä on viety eteenpäin ja kehitetty hankkeen loppumisen jälkeen, kertoi lastensuojelujohtaja. Hän totesi myös, että samantyylistä hanketta voisi ajatella lastensuojelun ja koulun välille parantamaan yhteistyötä.

... ja sitä on toki sen hankkeen jälkeen voimallisestikin tehty ja se laajenee entisestään, sekä sisältöinä että ihan konkreettisena työntekijämääränä... (Janne Pajaniemi)

Sosiaali- ja terveysalalla yksi kehittämisen muodoista on työnkuvien monipuolistaminen ja erikoistuminen vaativiin tarpeisiin. Esimiehen rooli toiminnan kehittämisessä ja erikoistumisen mahdollistamisessa on tärkeää. Myös työntekijät nostivat tämän seikan vastauksissaan esille. Esimiehen luoma kannustava ja avoin ilmapiiri mahdollistaa pitkälti toiminnan monipuolistamisen.

8.5 Asiakaspalaute

Halusimme nostaa yleisesti asiakaspalautteen yhdeksi merkittäväksi tutkimustulokseksi, vaikka se ei kuulunutkaan varsinaisten haastatteluteemojemme alle. Päädyimme tähän siksi, koska, se ohjaa palvelujen tarjontaa ja kehittämistä. Koska neuvolan perhetyö on toiminut Seinäjoella suhteellisen vähän aikaa, on erityisen tärkeää kysyä ja huomioida asiakaspalaute. Haastatteluista ilmeni, että asiakkaat ovat antaneet pääsääntöisesti positiivista palautetta maksuttomasta neuvolan perhetyöstä ja olleet tyytyväisiä uuteen toimintamalliin.

...niinku todella tyytyväisiä tähän, et tällainenkin on olemassa ja keksitty. (H5)

...mun mielestä pääsääntöisesti on tullut positiivista palautetta, että perheet on tykännyt siitä, että joku on tullut auttamaan arjessa ja sitten ennen kaikkea lapsiperheissä on monta kertaa se, että se on ilmaista... (H6)

...kyllähän ne on tyytyväisiä...kyllä ne tykkää ja sitten monta kertaa, kun on viimeinen kerta, niin moni jatkaa sitten lapsiperheiden kotipalvelun kautta näitä käyntejä... (H2)

Toisaalta haastateltavat kertoivat saavansa myös negatiivista asiakaspalautetta. Tämä koettiin kuitenkin hyvänä asiana, koska asiakkailla on oikeus oman mielipi-

teensä ilmaisemiseen. Asiakaspalautteen avulla pystytään kehittämään työtä ja huomioimaan enemmän asiakaslähtöisyyttä omassa työssä.

...kyllähän sitä aina negatiivistakin palautetta tulee ja sillehän ei voi niinku mitään... Heillä on oikeus siihen ja hyvä niin, koska silloin se on kehittämisen paikka. (H6)

Yhtenä asiana haastatteluista nousi esiin myös se, että neuvolan perhetyö on tällä hetkellä ainut ennaltaehkäisevä työmuoto, joka antaa avun ja tuen perheen kotiin. Haastateltavat kertoivat asiakkaiden kritisoivan yleisellä tasolla Seinäjoen palvelutarjontaa ja palveluiden hintaa. Palvelujen keskittyminen kaupungin keskustan alueelle nostettiin myös yhtenä negatiivisena asiakaspalautteena esille.

...ne kritisoi monta kertaa hintaa ja sitten sitä, et se palvelu ei tuu kotiin (H6)

Lastensuojelujohtaja oli työntekijöiden kanssa samaa mieltä siitä, että asiakaspalautteen saaminen on tärkeää, koska sen kautta saadaan tietoa, millaisia palveluja perheet tarvitsevat ja toivovat. Näin ollen työskentelyä pystytään kehittämään laadullisesti eteenpäin. Asiakaspalautteen kautta saadaan tietoa siitä, ovatko asiakkaat ylipäättään tyytyväisiä jo olemassa olevaan palvelutarjontaan sekä kohtaako kysyntä tarjonnan. Tutkimustuloksiin peilaten, tulisi pohtia, miten asiakaspalautetta voitaisiin hyödyntää entistä enemmän neuvolan perhetyötä kehittäessä?

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätösosiossa kerromme lyhyesti keskeisimmät päätulokset kaikista teemoista, joita tutkimuksemme käsitti. Tuloksien esittämisen yhteydessä peilaamme niitä aikaisempaan teoriaan ja tutkimustietoon. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää millaisia kokemuksia neuvolan perhetyöhön osallistuvilla työntekijöillä on uudesta neuvolan perhetyön toimintamallista.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksemme tarkoituksena oli saada vastaus siihen, millaisena neuvolan perhetyöhön osallistuvat työntekijät kokevat yhteistyön ja moniammatillisuuden. Tutkimustulosten mukaan yhteistyötä pidettiin pääasiallisesti hyvänä ja toimivana ja sitä parantavia sekä hidastavia seikkoja nostettiin esille. Uusi neuvolan perhetyön mallinnus on lisännyt entisestään yhteistyötä ja sen toimivuutta. Palvelujen suunnittelua yhteistyössä eri toimialojen välillä on muun muassa ohjattu lastensuojelulaissa. On myös asiakkaiden etu, että eri toimijat kokoavat voimansa sekä etsivät yhdessä asiakkaiden että toistensa kanssa ratkaisuja mietittyihin asioihin (Perälä ym. 2011,19; Kontio 2010, 19). Moniammatillisuuden hyödyntämisen koettiin olevan olennainen osa työskentelyä ja sen uskottiin lisäävän jokaisen työntekijän työn sisältöä, vaikka se myönnettiin joskus haasteelliseksi toteuttaa. Toisaalta perhetyöntekijät kaipasivat moniammatillisuuden hyödyntämistä ja yhteistyön lisäämistä myös muidenkin kuin terveydenhoitajien kanssa. Isoherranen (2012,153) painottaa moniammatillisuuden tärkeyttä, mutta toteaa teoksessaan, että sen soveltaminen käytäntöön on osoittautunut haasteelliseksi.

Tärkeimmäksi yhteistyötä parantavaksi tekijäksi nostettiin hyvä, avoin sekä riittävä tiedonkulku. Hidastaviksi tekijöiksi toimivan yhteistyön kannalta nostettiin päällimmäisenä aikataulujen hankala yhteensovittaminen ja liian harvoin tapahtuvat kohtaamiset kasvokkain terveydenhoitajien kanssa. Myös Järvinen (2012, 96) toteaa, että yksi käytännön este moniammatilliselle yhteistyölle on vaikeus löytää yhteistä aikaa ja myös muut resursseihin ja niiden puutteeseen liittyvät seikat voivat vaikeuttaa yhteistyötä. Mahdolliseksi tulevaisuuden uhkatekijäksi yhteistyön kannalta nousi se, jos jostain syystä jouduttaisiin luopumaan perhetyöntekijöiden ja terveydenhoitajien välisistä säännöllisistä tapaamisista. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -oppaassa (2004, 30) mainitaan, että moniammatillisen yhteistyön onnis-

tuminen vaatii toteutuakseen yhteisistä työmuodoista kiinnipitämistä, suunnitelmallisuutta ja säännönmukaisia tapaamisia eri toimijoiden kesken.

Toinen tutkimuskysymyksemme käsitteli, millaisia kokemuksia työntekijöillä on neuvolan ennaltaehkäisevän perhetyön toimintamallista ja sen tarpeesta. Tutkimustulosten perusteella oltiin tyytyväisiä siihen, että Seinäjoelle on luotu tämänkaltaisen matalan kynnyksen työmuoto. Tarvetta perusteltiin sillä, että kysyntä tämänkaltaisten palvelujen osalta on jatkuvassa kasvussa ja sillä voidaan saada aikaiseksi myös kustannussäästöjä. Lastensuojelun keskusliiton ja terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen selvitys (Heinonen, Väisänen & Hipp 2012, 33-37) toi esille erilaisten asiakaspolkujen erot. Sijointus kodin ulkopuolelle on aina kallein, kun taas varhainen tuki ja toimiva avohuolto pitävät kulut kurissa. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksessa linjataan, että kohdennetun ja varhaisen tuen avulla hillitään kustannusten nousua ja erikoispalvelujen tarvetta (Pelkonen 2013, 5). Tutkimustuloksemme kertovat, että ehkäisevällä perhetyöllä ei ole tarkoitus vähentää korjaavan työn määrää, vaan olennaista on osata kohdentaa se oikein. Korjaavaa lastensuojelua tarvitaan aina, mutta ehkäisevän ja korjaavan työn suhde on oleellinen (Heinonen, Väisänen & Hipp 2012, 33-37).

Mallin käyttöönottoa ja toimivuutta tutkittaessa, tutkimustuloksista nousi esille, että uusi toimintamalli ei välttämättä tavoita perheitä riittävän varhaisessa vaiheessa. Suurimmaksi syyksi tähän nostettiin työntekijöiden vähäisyys ja ajankäytölliset ongelmat. Neuvolan perhetyön varhaisen tuen haasteena koettiin, että neuvola on maassamme ainoa kontakti, joka tavoittaa lähes kaikki lapsiperheet. Varhaisen puuttumisen uskottiin ennaltaehkäisevän ongelmia tulevaisuudessa ja sen onnistumisen edellytyksenä tärkeimpänä nähtiin moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen. On todettu, että moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen neuvoloissa auttaa perhekohtaisen varhaisen tuen tarpeen tunnistamisessa (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas 2004, 98-99). Mallin avulla asiakaslähtöisyyttä on pystytty lisäämään sillä, että toiminta on viety asiakkaiden omaan toimintaympäristöön. Koettiin, että asiakaslähtöisyyttä vähensi työn lyhytkestoisuus, mutta toisaalta sen korostettiin olevan neuvolan perhetyön tarkoitus.

Menetelmät perhetyön tavoitteiden laadintaan olivat ajan kuluessa muuttuneet ja osa oli jäänyt kokonaan pois, muun muassa aikataulujen vaikean yhteensovittami-

sen vuoksi. Tulokset kertovat, että perhetyön arviointi ja lopettaminen tapahtuvat sekä työn ohessa että sen päättyessä ja siihen ei ole olemassa mitään tiettyä menetelmää. Tässä yhteydessä esille nousi myös kirjaamiskäytäntöihin liittyvä ongelma, kun sosiaali- sekä terveystoimen tietojärjestelmät eivät kohtaa. Nykypäivänä perhetyöntekijöiden työ koostuu yhä enemmän lausuntojen laatimisesta, arvioinneista ja raportoinneista, jolloin hallinnon pyörittämisen välttämättömät tehtävät tulevat perhetyössä keskeisiksi (Rönkkö & Rytönen 2010, 298).

Kolmannen tutkimuskysymyksemme avulla halusimme selvittää, miten tutkimuksemme osallistuvat haluaisivat kehittää neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä Seinäjoella. Tutkimustuloksista nousi selkeimmin esille se, että työntekijöiden määrää olisi lisättävä, jotta kasvavaan tarpeeseen pystyttäisiin vastaamaan mahdollisimman hyvin. Seinäjoen sosiaalityöhön palkataan viisi uutta perhetyöntekijää ja jos kaupunginvaltuusto hyväksyy tämän, toimet täytetään ensi vuoden alusta. Tavoitteena on lisätä resursseja ennaltaehkäisevään työhön. (Välikoski 2013, 6.) Uusien työntekijöiden palkkaamisen uskottiin lisäävän varhaista puuttumista ja tätä kautta ongelmien ennaltaehkäisyä. Tulokset tukivat perhekeskustoiminnan perustamisen tärkeyttä ja sen uskottiin hyödyntävän sekä asiakkaita että työntekijöitä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos kehottaa kuntia järjestämään lasten ja perheiden sosiaalipalvelut toiminnallisena ja monialaisena palvelukokonaisuutena (Pelkonen 2013, 6). Kehitysehdotuksena toivottiin myös toiminnan monipuolistamista ja työnkuvien kehittämistä. Järvinen (2012, 251) painottaa, että ammatillista koulutusta on kehitettävä ja perhetyössä toimiville tarvitaan myös täydennyskoulutusta. Varsinaisten teemojen ulkopuolella yhdeksi tärkeäksi tutkimustulokseksi nousi myös asiakkailta saatu palaute. Jokainen vastaaja korosti asiakaspalautteen tärkeyttä osana palvelujen kehittämistä. Myös Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen ja Suokas (2011, 22) toteavat, että asiakastiedon hyödyntäminen ja kerääminen päätöksenteon pohjana on välttämätöntä palveluiden kehittämiseksi asiakaslähtöisempään suuntaan. Jotta kehittämistä voidaan tehdä, on kehittäjillä oltava tietoa asiakastarpeista.

Opinnäytetyössämme on selvitetty pääasiallisesti perhetyöntekijöiden näkökulmaa neuvolan ehkäisevästä perhetyöstä. Mahdollisia ja mielenkiintoisia jatkotutkimuksen aiheita olisivat muun muassa, miten asiakkaat sekä terveydenhoitajat kokevat uuden toimintamallin toimivuuden ja mitä tuloksia sen avulla on heidän mielestään saatu aikaiseksi. Myös perehtyminen neuvolan ehkäisevän perhetyön kustannusvaikuttavuuteen ja toimimiseen korjaavan työn vähentäjänä olisi tutkimisen arvoista.

10 POHDINTA

Koko opinnäytetyöprosessimme oli pitkä ja haastava, mutta samalla antoisa. Mielestämme ajankohta opinnäytetyön tekemiselle oli hyvä, koska neuvolan perhetyön pilottihankkeen päättymisestä oli kulunut jo jonkin aikaa. Työntekijöille oli ehtinyt kertyä kokemusta ja varmuutta uudesta toimintamallista ennen tutkimuksemme aloittamista. Varhainen puuttuminen ja ylipäätään ennaltaehkäisevä työ ovat olleet vahvasti esillä julkisessa keskustelussa.

Mielestämme saavutimme opinnäytetyöllemme asetetut tavoitteet. Saimme työmme valmiiksi aikataulussa ja hallitsimme kokonaisuudessaan opinnäytetyön eri osa-alueet alusta loppuun saakka. Koimme opinnäytetyömme työstämisen onnistuneeksi. Onnistumiseen ovat vaikuttaneet muun muassa oma mielenkiinto ja motivaatio aihetta kohtaan. Opinnäytetyön tekeminen parityöskentelynä toi uusia näkökulmia tutkimuksen tekoon. Molemmat ajattelivat aluksi toteuttavansa työn yksilötyönä, mutta jälkeinpäin ajatellen työn yhdessä tekeminen osoittautui oikeaksi ratkaisuksi. Parityöskentely antoi meille lisää valmiuksia toimia sosionomin (AMK) ammatissa. Opimme kuinka tärkeää on kunnioittaa toisen mielipiteitä ja olla joustava myös niissä tilanteissa, joissa oma näkemys on erilainen kuin toisen. Tutkimuksen teko ja kokemukset parityöskentelystä lisäävät valmiuksiamme toimia sosiaalialan asiantuntijoina moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa tulevaisuudessa. Tutkimuksen aikana palvelujärjestelmään tutustuminen laajemmin toi meille lisää tietoja ja työkaluja toimia tulevaisuudessa sosionomina (AMK). Opimme lisää myös tutkivasta ja kehittävästä työotteesta. Aikataulujen yhteensopimattomuus loi oman haasteensa opinnäytetyön toteuttamiselle, koska molemmat työskentelivät kokopäiväisesti opinnäytetyön ohessa. Jälkeinpäin ajatellen aloimme työstää opinnäytetyötämme hieman liian myöhäisessä vaiheessa. Varsinaisessa teoriaosuudessa koimme haastavaksi monimutkaisen hankemaailman avaamisen.

Tutkimuksemme teko oli tärkeää myös siinä mielessä, että perhetyö aiheena on ajankohtainen ja sen kenttä elää ja muovautuu jatkuvasti. Siitä kertovat muun muassa tällä hetkellä käynnissä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenn uudistus ja erilaiset perhetyön kehittämishankkeet. Myös keskustelu lasten ja perheiden hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä on ollut laajaa. Keskustelua

on lisännyt omalta osaltaan yhteiskunnassamme tapahtuneet vakavat perhesurmat ja hyvin ajankohtainen syrjäytymisen käsite. Mielestämme ehkäisevällä työllä on kauaskantoiset vaikutukset niin hyvinvoinnin lisäämisessä kuin pitkän tähtäimen kustannusvaikuttavuudessa. Tulisikin pohtia, kuinka paljon neuvolan tekemällä ehkäisevällä perhetyöllä voidaan vaikuttaa pahoinvoinnin vähenemiseen? Ajoissa annettu apu voi parhaimmillaan kantaa yli sukupolvien. Olemme sitä mieltä, että lapsuudessa saatu vankka pohja ja tuki ehkäisevät ongelmien syntymistä sekä kasautumista myöhemmässä vaiheessa. Ongelmien lisääntyminen ja monimutkaistuminen perustelee tarvetta sosiaalialan ammattilaisten lisäämiselle perhetyöhön. Monet alan ammattilaiset arvostavat sosionomin (AMK) ammattitaitoa ja näkökulmia sekä ehkäisevässä että korjaavassa työssä. Sosionomikoulutuksen antama laaja-alainen tietotaito ja muun muassa harjoitteluiden mukanaan tuoma konkreettinen osaaminen lisäävät valmiuksia työskennellä erilaisten perheiden kanssa.

Tällä hetkellä perhetyön määritelmä on hyvin moninainen ja epäselvä, mutta siitä huolimatta uskomme, että tulevaisuudessa määritelmää ja perhetyön kontekstin hajanaisuutta tullaan selkeyttämään. Mielestämme neuvolan perhetyötä on kehitettävä ja lisättävä entisestään matalan kynnyksen perhepalveluja. Kehittämisen avulla pystytään varmistamaan, että tulevaisuudessa kaikki saavat tarvitsemiaan palveluja ja niissä ei ole päällekkäisyyksiä. Uskomme, että perhekeskustoiminnan käynnistäminen olisi positiivinen kehityssuunta niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin kannalta. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tavoitteena on saada ihmisten palvelut mahdollisimman laajaksi ja yhtenäiseksi kokonaisuudeksi (Pelkonen 2013, 5). Palvelujen löytyminen yhdestä paikasta lisääisi asiakaslähtöisyyden toteutumista ja työntekijät hyötyisivät, kun moniammatillinen yhteistyö saisi paremmat puitteet ja lähtökohdat toimia. Monet muut kunnat, kuten esimerkiksi Imatra, Tampere ja Nokia, toteuttavat perhekeskustoimintaa, koska ovat todenneet sen hyväksi ja se on tuottanut tulosta. Perustaminen vaatii vain panostusta ja uskallusta luottaa ehkäisevän työn kannattavuuteen.

Haluamme nostaa esille muutamia mahdollisia kehitysehdotuksia perhetyöhön liittyen. Mielestämme ehkäisevän ja korjaavan perhetyön muuttaminen vuorotyöksi voisi olla miettimisen arvoista. Tämän avulla tukea pystyttäisiin kohdentamaan

paremmin apua tarvitseville perheille. Yksi mahdollisuus kehittää perhetyötä Seinäjoella, olisi myös varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän viran perustaminen. Hän työskentelisi kiertävästi kaupungin eri päiväkodeissa, jolloin varhaiskasvatuksen ammattilaiset voisivat esittää hänelle mahdolliset huolenaiheensa. Tällä tavoin ehkäisevä näkökulma ja varhainen puuttuminen toteutuisivat tehokkaammin ja juurtuisivat enemmän.

Uskomme, että työstämme on hyötyä kaikille, jotka ovat kiinnostuneet perhetyöstä ja erityisesti neuvolan tarjoamasta ehkäisevästä perhetyöstä. Vaikka neuvolan perhetyö on vakiinnuttamassa asemaansa Seinäjoella, toivomme, että opinnäyte-työmme tuo uusia näkökulmia sekä perhetyöntekijöille että kunnan päättäjäille. Toivottavasti tutkimuksemme ja siitä esiin nousseet tutkimustulokset edesauttavat viemään kehittämistyötä eteenpäin jatkuvasti laajenevassa Seinäjoen kaupungissa.

LÄHTEET

- A 6.4.2011/338. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.
- Ehkäisevä lastensuojelu. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 22.9.2013]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/peruspalvelut/ehkaiseva_lastensuojelu
- Ehkäisevä työ säästää rahaa. 2013. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: ELLA Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishanke. [Viitattu 7.11.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/sosiaalijaterveys/sosiaali palvelut/hankkeet/6JqArYEEv/Ehkaisevatyosaastaaraahaesitenettiversio.pdf>
- Erytynen tuki. 2012. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2.9.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/erityinentuki/>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hakulinen-Viitanen, T & Pelkonen, M. 2009. Lastenneuvola lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 153.
- Harju-Tolppa, M. 2007. Perhevoimala. Arkivoimaa perheille uusilla tavoilla yhdessä tekemällä. [Verkkojulkaisu]. Hämeenlinna: Hämeenlinnan perusturvakeskus. Raportti 1. [Viitattu 10.10.2013]. Saatavana: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/kielet_kulttuuri_hyvinvointi/Perhevoimala_loppuraportti.pdf
- Hastrup, Pelkonen, Heinämäki & Kekkonen. 2013. Nimi. Teoksessa: A. Hastrup, M. Hietanen-Peltola, J. Jahnukainen & M. Pelkonen (toim.) Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste -kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Tampere: Juvenes Print, 17-18.
- Heino, J. 2013. Ennaltaehkäisy on kaikkein tehokkainta lastensuojelua. Ilkka. 21.9.2013, 6.
- Heino, T., Berg, K. & Hurtig J. 2000. Perhetyön ilo ja Hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Heinonen, H., Väisänen, A. & Hipp, T. 2012. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 18.11.2013]. Saatavana: http://www.iskl.fi/files/1518/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf

- Henkilökohtainen tiedonanto. 2013. Perhetyöntekijä. Seinäjoen kaupunki. Haastattelu 20.9.2013.
- Hirsjärvi, P., & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Tammi.
- Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L & Euramaa, K-I. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus. Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsinki: Unigrafia. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 18.
- Jyväskylän seudun perhe-hanke. [Verkkosivu]. Jyväskylä. [Viitattu 10.10.2013]. Saatavana: <http://jyvaskylanseutu.fi/perhehanke>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Porvoo: Edita.
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. [Verkkojulkaisu]. Oulu: Tukeva-hanke. [Viitattu 10.10.2013]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/99678721-328a-49f8-b1cb-495bf4215ff8>
- Kuronen, M. & Lahtinen, P. 2011. Supporting families: the role of family work in child welfare. Teoksessa: H. Forsberg & T. Kröger (ed.) Social work and child welfare politics. Through Nordic lenses. Bristol: The Policy Press, 65.
- L 30.12.2010/1326. Terveystuolilaki.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 22.9.2000/812. Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet.
- L 17.9.1982/710. Sosiaalihuoltolaki.
- L 28.1.1972/66. Kansanterveyslaki.
- Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. 2011. [Verkkosivu]. Helsinki: Unicef. [Viitattu 21.10.2013]. Saatavana: https://www.unicef.fi/LOS_lyhyt
- Lapsiperheiden kotipalvelu. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 8.10.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lapsiperheidenkotipalvelu.html>
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004. Helsinki: Edita Prima Oy. Sosiaali- ja terveysministeriö oppaita 14.

- Leinonen, A., Ojanperä, L., Takala, M., Huhtamäki, L., Penninkangas, T., Tuomela-Jaskari, S. ja Romppainen, A. 2011. Perhetyön pilotit loppuraportti. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. [Verkkojulkaisu] Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. [Viitattu 18.11.2013]. Saatavana: <http://kasperihanke.fi/materiaalit/finish/12-etela-pohjanmaan-lapset-nuoret-ja-lapsiperheet-kehittamishanke/18-loppuraportin-liite-12-perhetyon-pilotit-loppuraportti/0>
- Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Viro: Jaabes Oy. Metodologia 4.
- Neuvolan perhetyön käsikirja. 29.6.2011. [Verkkosivusto]. PaKaste -hanke . [Viitattu 20.11.2013]. Saatavana: http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/lappi/perusterveydenhuollon_kehittaminen/perusterveydenhuollon-kuntakansiot/tornio/loppuraportit-tornio/Neuvolan%20perhetyon%20toimintakäsikirja_1.0_2011.doc/view
- Noppiari, E. (toim.) 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Tampere: Juvenes Print.
- Pelkonen, M. 2013. Lasten ja lapsiperheiden palvelut sote-uudistuksessa. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan ehdotuksen pääpiirteet. [Ppt-esitys]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 19.11.2013]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/578876/4b0be458-1b97-41fe-8629-7474a7d27bf3>
- Peltonen, M. 2012. Moniammatillisen yhteistyön pitäisi olla mahdollisuus, ei uhka. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 4.11.2013]. Saatavana: http://www.helsinki.fi/valtiotieteellinen/uutisarkisto/vaitokset/2012/03_12_isoherranen.html
- Perhekeskustoiminta. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 22.9.2013]. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/FI/lastensuojelunkäsikirja/tyoprosessi/ehkaiseva_lastensuojelu/toimintamuotoja/perhekeskustoiminta/
- Perhetyöntekijänä toimiminen. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 8.10.2013.] Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkäsikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/perhetyontekija/>
- Perälä, M-L., Halme, N., Hammar, T. & Nykänen, S. 2011. Hajanaisia palveluja vai toimiva kokonaisuus? Lasten ja perheiden palvelut toimialajohtajien näkökulmasta. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 29.
- Puroila, A-M. (toim.) 2004. Kehittyvä perhetyö. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 12.
- Pärnä, K. 2007. Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet varhaisen tuen työssä. Teoksessa: N. Remsu, & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Hel-

sinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 50-52.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 2011. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Valtioneuvosto. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

Reijonen, M. 2013. Perhetyö. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 22.9.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>

Remsu, N. 2007. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi – varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa: N. Remsu & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 23-30.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Seinäjoen lapsi- ja perhepoliittinen selonteko. 2006. [Verkkójulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 18.11.2013]. Saatavana: https://www2.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/seinajoen_lapsi-ja_perhepoliittinen_selonteko.pdf

Seinäjoen lastensuojelusuunnitelma vuoteen 2012. 2012. [Verkkójulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 7.11.2013]. Saatavana: <https://www2.seinajoki.fi/lastensuojelusuunnitelmalk100210versio.pdf>

Seinäjoen lastensuojeluyksikkö 2011. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. Julkaisematon.

SONet BOTNIA. Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus. [Verkkosivusto]. Seinäjoki. [Viitattu 2.10.2013]. Saatavana: <http://www.sonetbotnia.fi/index.html>

Sosionomi (AMK) kompetenssit koulutuksen eri vaiheissa. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 4.11.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/345923af-ab4f-4bf3-aea4-558c8f5ebe33/KOMPETENSSIT+KOULUTUKSEN+ERI+VAIHEISSA+04+2011.pdf>

Tietoa Seinäjoesta. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 2.10.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/seinajoenkaupunki/tietoaseinajoesta.html>

Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 8.10.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/tupasvillanlastensuojelunperheohjaus.html>

- Tuomela-Jaskari, S., Hintsa, S., Pöytälaakso, S. & Romppainen, A. 2011. Loppuraportti. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. Loppuraportti. Julkaisematon.
- Tuomi, T. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Turnell, A. & Edwards, S. 1999. Signs of safety. A solution and safety oriented approach to child protection casework. New York: W.W. Norton & Company.
- Uusimäki, M. 2005. Perhetyötäkö kaikki? [Verkkajulkaisu] Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 20. [Viitattu 14.11.2013]. Saatavana: http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaistu_20.pdf
- Veijola, A. 2004. Matkalla moniammatilliseen perhetyöhön. Lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. Oulu: Oulu university press. Väitöskirja D 794.
- Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhetyötä tekeviä tahoja. Teoksessa: M, Vilén., P, Seppänen., N, Tapio & R, Toivanen (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä: menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Painopaikka Oy Nord Print Ab, 29-30.
- Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöiseen sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tekes. Tekesin katsaus 281. [Viitattu 19.11.2013]. Saatavana: <http://www.tekes.fi/Julkaistu/matkaopas.pdf>
- Välkoski, S. 2013. Perhetyö saamassa lisää väkeä. Tavoitteena on tarttua perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Iikka. 16.10.2013, 6.
- Walsh, F. 2006. Strengthening family resilience. New York: The Guilford press. 2nd edition.

LIITTEET

LIITE 1: TUTKIMUSLUPA

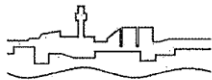
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO RYHMÄHAASTATTELUUN

LIITE 3: TEEMAHAASTATTELURUNKO YKSILÖHAASTATTELUIHIN

LIITE 4: HAASTATTELUKYSYMYKSET LASTENSUOJELUJOHTAJA

JANNE PAJANIEMELLE

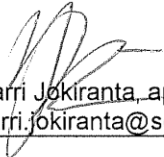
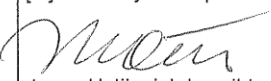
LIITE 1 Tutkimuslupa

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS / apulaiskaupunginjohtaja

Päivämäärä 13.5.2013 **Pykälä 21/2013**
SOTE 36/2013

Asia	<p>Tutkimuslupa / Hakoneva Pirita ja Kytölä Hanna</p> <p>Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat Pirita Hakoneva ja Hanna Kytölä anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on Seinäjoen ennaltaehkäisevän perhetyön tutkiminen yhteistyössä Kaste/Ella-hankkeen kanssa. Tutkimuksen pääpaino on perhetyön mallin vakiintumisen, kokemusten sekä kehityksen tutkimisessa. Tutkimus toteutetaan laadullisella tutkimusotteella käyttäen erilaisia haastattelun muotoja.</p> <p>Tarkempi tutkimuslupa-anomus ja -suunnitelma liitteenä.</p> <p>Hoitotyön johtaja puoltaa hakemusta.</p>	
Päätös	<p>Myönnän luvan tutkimuksen toteuttamiseksi edellyttäen että</p> <ul style="list-style-type: none"> - haastatteluissa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta - yksittäiset henkilöt eivät saa ole tunnistettavissa - yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan maksutta sosiaali- ja terveyskeskukselle. 	
Allekirjoitus	 <p>Harri Jokiranta, apulaiskaupunginjohtaja, p. 06 416 6432, harri.jokiranta@seinajoki.fi</p>	
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali- ja terveyslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>	
Julkisesti nähtävänä	<p>Sosiaali- ja terveyskeskus 14.5.2013</p>	
Tiedoksianto	<p>Kenelle Pirita Hakoneva ja Hanna Kytölä</p>	<p>Päivämäärä 13.5.2013</p>
	<p>Miten</p> <p>[ ] Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan [ ] Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä [ ] Lähetetty sisäisessä postissa</p> <p>[ ] Luovutettu</p> <p style="text-align: center;">Vastaanottajan allekirjoitus</p> <p>[x] Lähetetty sähköpostissa</p> <p>Jaana Uotila, johdon sihteeri, p. 06 416 2152</p>	

LIITE 2 Teemahaastattelurunko ryhmähaastatteluun

TEEMAHAASTATTELU TYÖNTEKIJÖILLE (Ryhmähaastattelu)

Taustakysymykset:

- Kuka olet?
- Mikä on koulutustaustasi?
- Missä työskentelet ja mitä teet työkseesi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt kyseisessä tehtävässä?
- Oletko ollut mukana työryhmässä (Pajuluoman neuvolapilotin moniammatillinen työryhmä) sen alkamisesta asti?
- Oletko ollut aikaisemmin mukana kehittämistyössä tai moniammatillisissa kehittämissryhmissä ja millä tavoin?
- Miten olet vienyt hankkeen kehittämistyön ajatusta eteenpäin omassa työympäristössäsi ja toimipisteessäsi?

Millaisia ajatuksia ennaltaehkäisevän perhetyön mallinnuksesta sekä sen moniammatillisuudesta on työntekijöillä?

Yhteistyön ja moniammatillisuus

- Millä perusteella/mihin tarpeeseen kokositte moniammatillisen työryhmän?
- Kenen vastuulla työryhmän kokoaminen oli ja miten se tapahtui?
- Millä periaatteella työryhmään osallistujat valittiin?
- Osoittautuiko valittu kokoonpano heti toimivaksi vai pitikö sitä muuttaa jollakin tavoin?
- Millaiseksi koit ja miten kuvailit työryhmän sitoutumista hankkeeseen?
- Miten työskentely työryhmässä lähti liikkeelle?
- Millaisia tavoitteita ryhmälle sovittiin?
- Missä suunnassa ja miten työryhmä toimi asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi?
- Millaiseksi koit kootun moniammatillisen työryhmän?

- Mitkä asiat vaikuttivat edistävästi yhteistyön tekemisessä ja tiedonkulun parantamisessa eri toimijoiden kesken?
- Miten monialaisen yhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen eri sektorien (myös kolmas sektori) välillä on toteutunut?
- Mitkä asiat vaikuttivat hidastavasti yhteistyön tekemisessä?
- Millä tavoin hyödynsitte moniammatillista työryhmää parantaaksenne yhteistyötä perheiden kanssa?
- Mitä kehitettävää yhteistyössä olisi vielä tulevaisuudessa?
- Millaisena koit yhteistyön Kaste-hankkeen ja sen eri toimijoiden kanssa?
- Mikä yhteistyössä eri osapuolten kanssa oli hyvää ja missä koet kehittämisen tarpeita?

Ennaltaehkäisevä neuvolan perhetyön mallinnus

- Miten kuvailisit uutta neuvolan perhetyön toimintamallia?
- Millaisia ovat kokemuksesi sen toimivuudesta käytännössä?
- Mikä on roolisi neuvolan perhetyön prosessissa ja miten kuvailisit sitä?
- Mitkä perhetyön prosessin uudet toimintamallit ovat juurtuneet ja vakiintuneet osaksi työtäsi?!!
- Koetko, että mallin avulla tavoitettiin perheet riittävän varhaisessa vaiheessa? Mistä näin voi päätellä?
- Yhtenä tavoitteena Kaste-hankkeessa oli viedä apu lapsen ja perheen omaan toimintaympäristöön.
  - Mitä seikkoja nostaisit (esim. työmenetelmät, prosessit) esille, joiden ansiosta tähän tavoitteeseen päästiin?
  - Miten asiakkaiden osallisuuden lisäämiseen on kiinnitetty huomiota?
- Tärkeänä koettiin myös varhaisen ja erityisen tuen tarpeiden tunnistaminen.
  - Miten ja millä keinoin tämä saavutettiin?
- Neuvolan perhetyö määriteltiin työntekijälähtöiseksi prosessiksi.
  - Miten tämä saavutettiin?

- Mikä on näkökulmasi työntekijälähtöisyydestä tällä hetkellä ja miten se toimii?
- Miten työntekijä motivoi perhettä perhetyön kokeiluun?
- Tavoitteiden asettamiseksi otettiin käyttöön perhetilannepuntari – lomake.
  - Kuvaile menetelmän toimivuutta ja kokemuksia siitä?
  - Mitä hyötyä tästä oli ja on tällä hetkellä työssäsi?
- Millaisena näet neuvolan perhetyön prosessin tänä päivänä?
- Ovatko asiakkaat mielestäsi olleet tyytyväisiä uuteen toimintamalliin? Minkä perusteella näin voi päätellä? Mitä esimerkkejä/seikkoja nostaisit esille perustellaksesi asiakkaiden kokemuksia?
- Kokeilussa kohdattiin kirjaamiskäytäntöihin liittyvä ongelma ja epäkohta, jossa sosiaalitoimen ja terveystoimen tietojärjestelmät eivät olleet yhteneväiset.
  - Miten tätä asiaa on kehitetty ja viety eteenpäin?
  - Mikä on tilanne tällä hetkellä?
- Mitkä asiat koet omassa työssäsi muuttuneen uuden mallinnuksen myötä?
- Millaisia ratkaisuja ja päätöksiä uuden mallinnuksen käyttöönotto on vaatinut omassa työssäsi ja yhteistyössä muiden kanssa? Onko ratkaisuihin päästy helposti ja yksimielisesti?

Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö

- Onko Seinäjoella toteutettava neuvolan perhetyö mielestäsi riittävän kattavaa ja tavoittaako se asiakkaat tarpeeksi ajoissa? Miten perusteleet tätä ja mistä näin voi päätellä?
- Millä tavoin Seinäjoella mielestäsi panostetaan neuvolan ennaltaehkäisevään perhetyöhön?
- Ovatko uuden mallinnuksen kaikki osa-alueet ja menetelmät käytössä edelleen?
- Työskentelyn painopiste sovittiin olevan ehkäisevässä perhetyössä ja Seinäjoen kaupunki irrotti perhetyöntekijän kokeiluun, jonka työpanoksesta 15 % oli neuvolan perhetyötä.

- Oliko tämä riittävää ja millä perusteella tähän ratkaisuun päädyttiin?
- Millä tavoin perhetyöntekijän roolia ja vastuuta selkeytettiin?
- Toimiiko tämä malli edelleen samalla tavoin?
- Onko neuvolan perhetyötä kehitetty asiakaslähtoisemmäksi esim. hankkeesta saatujen palautteiden avulla?
- Miten asiakaslähtöisyyden lisääminen on tapahtunut ja mitä on tehty toisin sen parantamiseksi?
- Mitä jatkossa täytyy tehdä, jotta asiakaslähtöisyyttä saadaan juurrutettua entistä enemmän?
- Miten asiakaslähtöisyyden lisääminen on vaikuttanut työnkuvaan ja työn arkeen?
- On nähty tärkeäksi, että perhetyön tavoitteet ovat selkeät ja samat sekä työntekijöillä että perheellä.
  - Millä keinoin tähän on päästy?
- Kuvaile, mitä ennaltaehkäisevällä neuvolan perhetyöllä voidaan saada parhaimmillaan aikaiseksi? (esim. kustannusvaikuttavuus, resurssit, hyvinvointi..)

Lopputiivistys

- Millaisena näet kokonaisuudessaan (muukin kuin neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö) Seinäjoen ennaltaehkäisevän perhetyön kuvan tällä hetkellä ja tulevaisuudessa?
- Kuvaile neuvolan perhetyön tulevaisuuden haasteita ja voimavaroja? Mihin suuntaan kehittäisit sitä?
- Pystyykö nykyinen mallinnus vastaamaan Seinäjoen kasvavaan väestöpohjaan? Täytyykö mahdollisesti tehdä muutoksia ja millaisia?
- Kuvaile muutamalla sanalla, mitä positiivisia vaikutuksia uusi mallinnus on saanut aikaan?
- Mitkä osa-alueet neuvolan ennaltaehkäisevässä perhetyössä tarvitsevat mielestäsi uusia eteenpäin vieviä ja kehittäviä hankkeita?

LIITE 3 Teemahaastattelurunko yksilöhaastatteluihin

TEEMAHAASTATTELU TYÖNTEKIJÖILLE (Yksilöhaastattelut)

Taustakysymykset:

- Kuka olet?
- Mikä on koulutustaustasi?
- Missä työskentelet ja mitä teet työkseesi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt kyseisessä tehtävässä?

Yhteistyö ja moniammatillisuus

- Millaisena koet moniammatillisen tiimin?
- Mitkä asiat vaikuttavat edistävästi yhteistyön tekemisessä ja tiedonkulun parantamisessa?
- Mitkä asiat vaikuttavat hidastavasti yhteistyön tekemisessä?
- Millä tavoin hyödynnätte moniammatillista tiimiä parantaaksenne yhteistyötä perheiden kanssa?
- Mitä kehitettävää yhteistyössä olisi vielä tulevaisuudessa?

Perhetyön mallinnus

- Miten kuvailisit uutta neuvolan perhetyön toimintamallia?
- Millaisia ovat kokemuksesi sen toimivuudesta käytännössä?
- Mikä on roolisi neuvolan perhetyön prosessissa ja miten kuvailisit sitä?
- Mitkä perhetyön prosessin uudet toimintamallit ovat juurtuneet ja vakiintuneet osaksi työtäsi?
  - Koetko neuvolan työntekijöiden konsultoinnin riittävänä?
  - Ottaako perhetyöntekijä pääsääntöisesti ensimmäiseksi yhteyttä apua tarvitsevaan perheeseen?
  - Onko uuden mallinnuksen myötä suunnitelman ja tavoitteiden laadinta yhteistyössä perheen kanssa jotenkin muuttunut? Miten? (perhetilannepuntari?)

- Miten perhetyön lopettaminen ja arviointi tapahtuvat?
- Jos koet tarvitsevasi lisää moniammatillista tietämystä, kehen otat yhteyttä?
- Miten ohjaat perhettä muiden palvelujen piiriin?
- Koetko, että mallin avulla tavoitetaan perheet riittävän varhaisessa vaiheessa? Mistä näin voi päätellä?
- Yhtenä tavoitteena Kaste-hankkeessa oli viedä apu lapsen ja perheen omaan toimintaympäristöön.
  - Mitä seikkoja nostaisit (esim. työmenetelmät, prosessit) esille, joiden ansiosta tähän tavoitteeseen päästiin?
  - Miten asiakkaiden osallisuuden lisäämiseen on kiinnitetty huomiota?
- Tärkeänä koettiin myös varhaisen ja erityisen tuen tarpeiden tunnistaminen.
  - Miten ja millä keinoin tämä saavutettiin?
- Tavoitteiden asettamiseksi otettiin käyttöön perhetilannepuntari – lomake.
  - Kuvaile menetelmän toimivuutta ja kokemuksia siitä?
  - Mitä hyötyä tästä on tällä hetkellä työssäsi?
- Millaisena näet neuvolan perhetyön prosessin tänä päivänä?
- Ovatko asiakkaat mielestäsi olleet tyytyväisiä uuteen toimintamalliin? Minkä perusteella näin voi päätellä? Mitä esimerkkejä/seikkoja nostaisit esille perustellaksesi asiakkaiden kokemuksia?
- Mitkä asiat koet omassa työssäsi muuttuneen uuden mallinnuksen myötä?
- Ja ehkä myös sitä, että miten oma työ on helpottunut mallinnuksen myötä? Konkreettisia esimerkkejä ym..
- Millaisia ratkaisuja ja päätöksiä uuden mallinnuksen käyttöönotto on vaatinut omassa työssäsi ja yhteistyössä muiden kanssa? Onko ratkaisuihin päästy helposti ja yksimielisesti?
- Koetko, että uuden mallinnuksen avulla perhetyöntekijän rooli ja vastuu on selkeytynyt?

Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö

- Onko Seinäjoella toteutettava neuvolan perhetyö mielestäsi riittävän kattavaa ja tavoittaako se asiakkaat tarpeeksi ajoissa? Miten perustelet tätä ja mistä näin voi päätellä?
- Millä tavoin Seinäjoella mielestäsi panostetaan neuvolan ennaltaehkäisevään perhetyöhön?
- Miten lisäät asiakaslähtöisyyttä omassa työssäsi?
- On nähty tärkeäksi, että perhetyön tavoitteet ovat selkeät ja samat sekä työntekijöillä että perheellä.
  - Millä keinoin tähän päästään?
- Kuvaile, mitä ennaltaehkäisevällä neuvolan perhetyöllä voidaan saada parhaimmillaan aikaiseksi? / myös tulevaisuudessa? (esim. kustannusvaikuttavuus, resurssit, hyvinvointi..)

LIITE 4 Haastattelukysymykset lastensuojelujohtaja Janne Pajaniemelle**Haastattelukysymykset lastensuojelujohtajalle (Janne Pajaniemi)**

- Minkälaisia kokemuksia sinulla on Seinäjoen neuvolan perhetyön mallista?
  - Miten se toimii?
  - Näkyykö esimerkiksi perheiden hyvinvointina ja mistä tämän voi päätellä?
  - Vähentääkö kustannuksia?
- Miten lastensuojelujohtajana kehität ehkäisevää työtä ja ehkäiseviä palveluita?
- Millaisena näet neuvolan perhetyön tulevaisuuden Seinäjoella?
- Seinäjoella on suunnitelmassa aloittaa perhekeskustoiminta. Millainen on sen tilanne tällä hetkellä?
- On käynyt ilmi, että lastensuojeluun ja perhetyöhön perustetaan ensi vuonna viisi uutta työpaikkaa, pitääkö tämä paikkaansa?